

לקראת שבועת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 226

פנינים לפרשת בהעלותך

אמרתי למרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, שאני רוצה לגדול, ואז הוא קם ואמר לי: "וכי אני לא רוצה לגדול? אני הולך ומלמד במשך שעה וחצי ומספר סיפורים ובשבילי זה ביטול תורה. בזמן הזה הייתי יכול להספיק הרבה יותר. לי מותר לבטל ואתה לא תבטל את עצמך?"

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על החובה לרומם את נשמות ישראל

"דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאִמְרָתָא אֵלָיו בְּהֵעֲלִתָּךְ אֶת הַנֶּרֶת" (במדבר ח, ב')

הפסוק לכאורה כופל את עצמו - "דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן, וְאִמְרָתָא אֵלָיו". ועוד, ידוע ש"וידבר" הוא לשון קשה (מכות יא ע"א), "דברים הקשים כגידיים" (רש"י שמות יט, ג), ואילו "ואמר" הוא לשון רכה (מכילתא פרשת יתרו), לשון רוממות ואמרי נועם.

ואם כן לא מובן, בתחילה הקב"ה פותח עם הציווי לדבר עם אהרון בלשון קשה - "דבר אל אהרון", ואילו אחר כך משמע שיש לפנות אליו בלשון רכה - "ואמרת אליו", מה הסברם של דברים? הביאור נראה כך: אף על פי שמצוה זו של הדלקת הנרות היתה בדרגת רוממות וצריכה להיאמר רק בלשון "ואמרת", מכל מקום על אהרון הכהן היה מוטל גם להדליק את נשמות ישראל, וזהו תפקיד קשה הדורש עמל וטורח רב.

לכן קיבל אהרון גם ציווי בלשון "וידבר" לשון קשה, לפי שעבודה לא קלה להרים ולרומם את נשמות ישראל, לא קל להפסיק באמצע הלימוד וההתעלות האישית ולדרוש בפני אנשים ולקרבם.

"אתה תאכל בשר והם יאכלו חציץ?...!"

לפני קרוב לחמישים שנה, אחד משומעי לקחו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, הציע לי למסור שיעור תורה בבית כנסת מסוים בירושלים, שבכדי להגיע לשם הייתי צריך לנסוע במשך כשעתיים באוטובוסים [הלוך וחזור] כדי למסור דרשה של חצי שעה. בתחילה דחיתי אותו על הסף, כיון שהייתי אז אברך צעיר שישב

ועסק בתורה ולא הייתי מעוניין לבזבז את זמני. אם אלך לשיעור זה, תורה מה תהא עליה?

יום אחד לאחר השיעור של מרן, קרא לי הרב והכניס אותי למכוניתו בדרך לביתו. כשהגענו לביתו, פנה אלי מרן ואמר: "שמעתי שאתה לא רוצה ללכת למסור שיעור תורה שהציעו לך".

"רבינו, תורה מה תהא עליה?" ענית לו. "והאנשים המסכנים האלה מה יהיה עליהם?" השיב לי מרן זצוק"ל. "הלא אין אפילו מי שיגיד להם הלכה אחת!..."

אמרתי לו שאני רוצה לגדול, ואז הוא קם ואמר לי: "וכי אני לא רוצה

אסור לך לעמוד מנגד ולפטור את עצמך בכל מיני תירוצים: "אני לא בנוי לזה, אין לי כוחות, אין לי זמן, יש לי את סדרי הלימוד שלי, יש לי צרכים משפחתיים..."

הכל תירוצים! אם אתה צריך לעשות - אתה יכול לעשות! ואם תעשה - הקב"ה יהיה בעזרך, תראה הרבה סיעתא דשמיא בכל התחומים.

יש לך את סדרי הלימוד שלך? אין לך מה לחשוש. כבר אמרו חז"ל (אבות ד, ה): "הלומד על מנת ללמד - מספיקין בידו ללמוד וללמד". מי שמקדיש מזמנו ומתורתו לאחרים - לא רק שתורתו לא תיפגע מכך, אדרבה, תורתו תתגדל, תתרומם ותתעלה.

אין לנו מושג איזו זכות גדולה יש למי שמזכה את הרבים. **התועלת איננה רק לאחרים, גם הוא עצמו יוצא נשכר, הוא נבנה ומתגדל מכל הבחינות.**

כאשר אדם מקהיל קהילות ומזכה את הרבים בתורה וביראת שמים, הקב"ה מתקלס על ידו. ומי ששם שמים מתקלס על ידו, אין ערוך לשכרו מן השמים.

אומר המדרש (מדרש משלי י'): "בא לפניו מי שיש בידו חמשה חומשי תורה, אומר לו הקב"ה: בני, למה לא למדת הגדה ולא שנית?" - יכולת להקהיל קהילות וללמד ברבים את תורת ה', יכולת ליכות אותם בדבר תורה - למה לא עשית זאת?!

ממשיך המדרש: "שבשעה שחכם יושב ודורש, אני מוחל ומכפר עוונותיהם של ישראל".

עזבת את הבית, הנחת בצד את כל העיסוקים שלך ונסעת למסור שיעור - דע לך שבזכותך הקב"ה מוחל ומכפר על עוונותיהם של ישראל! אין לך השגה באיזה מקום מרומם אתה נמצא!

יש תוהים: מה כל כך חשוב בשיעור, הרי כל אחד יכול ללמוד לעצמו! נכון, אבל אין תחליף ללימוד תורה ברבים. כשיש דרשה או שיעור, באים ציבור ושומעים את דבר ה'. "ברוב עם הדרת מלך" - הקב"ה מתהדר ומתקלס, הקב"ה אומר: בניי אהוביי מניחים את כל עיסוקיהם וטורחים ובאים לבית המדרש לשמוע את דבר ה'. איזה קידוש ה'!

לא תמיד זה קל. יש קשיים, יש התמודדויות. לפעמים הדבר כרוך בטרחה, בחוסר נוחות. נתאר לעצמנו: אדם יושב בחיק משפחתו בשבת, משוחח בדברי תורה עם ילדיו. איזו שעה של קורת רוח, מעין עולם הבא! ואז, בבת אחת, עליו לקטוע הכל ולצאת מהבית לשיעור הקבוע שלו. קשה לו לעזוב, הוא מרגיש שעדיין לא מיצה את ה'עונג שבת' שלו עם הילדים. אבל אין ברירה - הציבור מחכה. אין ספק, זו הקרבה גדולה, מסירות נפש. ומי שמוסר נפשו לזיכוי הרבים, הקב"ה ישלם לו כגמולו בשפע רב.

מזכה הרבים זוכה לסיעתא דשמיא

פעם הוריתי לאברך מהישיבה שילך לבית הכנסת פלוני בשבת וידרוש שם בפני הציבור.

האברך ניסה להתחמק, אמר לי: "כבוד הרב, אין שם ציבור. למי אדרוש?"

לגדול? אני הולך ומלמד במשך שעה וחצי ומספר סיפורים ובשבילי זה ביטול תורה. בזמן הזה הייתי יכול להספיק הרבה יותר. לי מותר לבטל ואתה לא תבטל את עצמך? אתה רוצה את ההתקדמות האישית שלך ושהם יישארו עמי ארצות גמורים? אתה תאכל בשר והם יאכלו חצץ?" [הלימוד נמשל למאכל ומשקה, כפי שדרשו רבותינו (חגיגה יד ע"א) על הפסוק "לֹכְוּ לֶחֱמוּ בְּלֶחְמִי וְשִׁתוּ בַּיַּיִן מִסִּכְתִּי" (משלי ט, ה)].

ואז סיים ואמר: "אל תדאג, תלך, והקב"ה ישלם לך על זה ככל כפליים".

שמעתי לדברי מרן והלכתי לשם [בשעות הערב, ולאחר מכן הייתי הולך לכולל ערב] ונדהמתי לראות ארבעה אנשים... אפילו מניין לא היה. אך לאט לאט ליקטנו מניין ותוך תקופה קצרה, פחות מחודש ימים, ארבעים איש היו מגיעים לשיעור ועוד למעלה מעשרים מילדיהם! ואלו אנשים שלא היו באים להתפלל בבית הכנסת אלא היו מתפללים בביתם [או בכלל לא, רח"ל], ומחוסר ידיעה היו מוכרים ארטיקים וגלידות ביום שבת קודש.

בחסדי ה' יתברך, לאט לאט התחילו אותם אנשים להתעניין בדברי התורה הקדושה והיו שואלים שאלות בהלכה. כיום הם יראי שמים בתכלית וקובעים עתים לתורה, ובניהם תלמידי חכמים מופלגים וכל נכדיהם זרע קודש ברך ה'.

ברוך ה', בזכות ששמענו לעצת מרן זכינו לקבל את רבנות שכונת "בית ישראל" והסביבה, וממנה צמחה תנועת התשובה בארץ ובעולם. כמובן שאנו תמיד רוצים להגדיל תורה ולהאדירה עוד יותר ועוד יותר, בחינת 'יש לו מנה רוצה מאתיים', אך גם בזה צריך זהירות וסבלנות, וכפי שאמר לי פעם מרן זצ"ל שבחינת איזהו עשיר השמח בחלקו, שייכת גם בתורה הקדושה!

לא תוכל להתעלם

זה לא קל לדבר אל העם, לרומם אותם ולהוציאם מההסתכלות כלפי הארץ, הארציות, ולהובילם למצב של "שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרְאוּ מִי בָּרָא אֱלֹהִים" (ישעיה מ, כו). לא פשוט לגרום ליהודים לעזוב את הבלי העולם ולהשקיע בדבר האמיתי שזהו לימוד התורה הקדושה, להרבות בקביעות עתים לתורה, לקום להתפלל מוקדם בבוקר ולהספיק ללמוד קודם העבודה, אבל התלמיד חכם מחויב בזה, "מִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם" (ישעיה נח, ז), "לא תוכל להתעלם" (דברים כב, ג).

לא כולם מתאימים לכך, במדבר זה היה תפקידו של אהרן הכהן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (אבות א, יב), אך הרבה אברכים יקרים שחשבו שאינם מתאימים התחילו, ונוכחו לגלות שיש להם לשון לימודים והם מצליחים לקרב ולחזק את העם, ולכן צריך כל אחד לנסות, וה' יהיה בעזרו.

מעלת זיכוי הרבים בתורה

האדם צריך למסור את עצמו למען ה' ותורתו. אם יש ציבור צמא לתורה, ובאפשרותך ליפות אותו בדרשה, בשיעור, בדבר תורה -

אמרת ל: "איך יהיו אנשים אם אין דרשה?... תתחיל לדרוש, וכך יהיו אנשים".

לאחר ששב משם, שאלתי אותו: "נו, איך היה שם? כמה היו?" אמר: "היו שניים..."

אמרת ל: "מצוין. איזו זכות גדולה יש לך! הנה, כבר יש לכם זימון... תמשיך, אל תרפה, וה' יהיה בעזרך! בעזרת ה', מהשניים יהיו שלושה, מהשלושה יהיו ששה, כן ירבה וכן יפרוץ..."

לאחר כמה שבועות הוא בא אלי ומספר לי שיש לו בשיעור למעלה מעשרים וחמישה אנשים!

זה לא נגמר בזה. כדי לרתק את הציבור צריך לעשות להם 'עונג שבת', להגיש כיבוד, עוגות, שתיה... זה פותח את הלב. "גדולה לגימה, שמקרב את הרחוקים" (סנהדרין קג ע"ב).

האברך אינו משופע בממון, מאין יהיה לו תקציב לכיבוד? אמרת ל: "זה דבר חשוב, תיקח מהמעשר, ה' לא יעזוב אותך, תראה שפע".

האברך הלך למכולת וקנה כיבוד לשבת. פגש אותו אדם אחד שהסתקרן לשם מה הוא קונה את הכיבוד. הוא סיפר לו שהוא מוסר שיעור קבוע בבית הכנסת פלוני בשבת, והוא קונה את הכיבוד עבור משתתפי השיעור.

אותו אדם התלהב מהעניין, הוא פנה לבעל המכולת ואמר לו: "כל הקניה שלו עבור בית הכנסת - עלי!"

פעם דרשתי באיזה מקום. ניגש אלי אדם ואמר לי: "כבוד הרב, אני שייך לבית הכנסת פלוני. איזה מגיד שיעור נפלא שלחת לנו! אנחנו מוכנים לתת לו כל מה שביקש!"

ואיך הכל התחיל? בקושי הוא הסכים, ניסה להתחמק... הוא לא האמין בעצמו: מי אני ומה אני, מי יבוא וכמה יבוא...

היה צריך להכריח אותו להתחיל. וההתחלה לא היתה מרשימה. הכל התחיל משני אנשים... וראו להיכן הגיע!

הכוחות האדירים שבאדם - מן הכח אל הפועל

בכל אדם טמון פוטנציאל עצום, כוחות אדירים! עליו להאמין

בכוחות הטמונים בו. אם רק יאמין - ייוכח!
היה גאון אחד שהיה לומד בעוצמות אדירות, בהתמדה נוראה, עם כוחות נפש עצומים, כמעט בלתי אנושיים. שאלו אותו: "מאין אתה שואב את הכוחות הללו?"

אמר: "יש לי שריפה במוח! אני מרגיש חובה לחטוף ולהציל כמה שאפשר מתוך השריפה".

כשפורצת שריפה, האדם פורץ לביתו כרוח סערה ומוציא מתוכו חפצים כבדים. הוא גורר במהירות את המקרר, את מכונת הכביסה ואת הספה שבסלון. מהיכן שאב את האומץ להיכנס לבית הבוער, הרי בחיי היום יום הוא פחדן גדול?... ומהיכן שאב את הכח לשאת את החפצים הכבדים, הרי ביום יום הוא לא מסוגל להרים כסא?...
התשובה היא: בכל אדם אצורים כוחות עצומים - בגוף וברוח. אלא שבחיי היום יום הכוחות הללו מודחקים וחבויים, ואינם באים לידי ביטוי. אך כשמגיע רגע האמת וצריך להשתמש בכוחות הללו, או אז הם מתגלים במלוא עוזם.

ראיתי שמביאים מרבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, שהיה אומר לתלמידיו: 'אל תסתפקו להיות חיליים, תמיד תשאפו להיות מפקדים, גנרלים. בכל דבר - במחשבה, בלימוד, בהנהגה - תלכו על גדול. תחשבו בגדול ותפעלו בגדול!'

כשאדם מחשיב את עצמו כחייל זוטר, מראש הוא מצמצם ומגביל את עצמו. הוא לא מאמין בעצמו. הוא חושב לעצמו: מה אני כבר שווה?...

ואכן, מה כבר אפשר לצפות מאדם שזה הלך המחשבה שלו? אבל אם אדם חושב בגדול והולך על גדול - הוא יוכל לפעול גדולות ונצורות, עם כל הכוחות הטמונים בו. הגישה הזו מרוממת אותו ומעצימה את מעשיו ופעולותיו למען ה' ותורתו.

כל דבר רוחני צריך לעשות בגדול. אם לימוד התורה בקנה מדה גדול ואם הקהלת הקהילות וזיכוי הרבים בקנה מדה גדול - גם השכר והגמול יהיה גדול, אין לתאר ואין לשער.

(מתוך הספר 'משכני אחרים')

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.
הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורחת
בכל יום...

המייל היומי של 'דרשו'

פגש אחד המשולחים את רבי משה אהרן שטרן, ואמר לו: "מדוע הלכת לחפש מניין אחר, אם היית נשאר איתנו, היית מקבל מאה פרנק"...ענה רבי משה אהרן: "אני מאמין באמונה שלמה שמחמת שהלכתי לחפש מנין של זמן קריאת שמע, לא יהיו לי הפסדים!". סיפר רבי משה אהרן: מיד פניתי לרבנו של עולם בבקשה, שיראה ליהודי הזה...

הגה"צ רבי ראובן אליצור קרלנשטיין זצוק"ל: דע מה שתשיב ליצר הרע

"את משמרת ד' שְׁמֵרוֹ" (במדבר ט', כ"ג)

הסטייפּלר זצ"ל אמר פעם לפלוני שרצה לעזוב את הכולל: "שמע, אם תשב בכולל אני לא מבטיח לך שתהיה עשיר, אבל זה כן אני מבטיח לך - כי כל מה שאתה יכול להשיג במקום אחר, לא תפסיד על ידי שאתה יושב בכולל. הפסד מהתורה לא יהיה לך!".

אלו הדברים שאמר הסטייפּלר לאותו אברך - אינני מבטיח לך שתהיה עשיר, אבל כל מה שאתה יכול להרוויח - לא תפסיד מהקב"ה. מוראדיג! תשובה זו יש לדעתה ולשננה. כי היא בבחינת - דע מה שתשיב ליצר הרע. בישיבת קמניץ שימש כמשגיח רבי משה אהרן שטרן זצ"ל. פעם הוא נסע לאמריקה לאסוף כסף לשיבה. ביום הראשון בבוקר גילה כי בבית המדרש המרכזי הגדול ליד האכסניה מתפללים שחרית וקריאת שמע לא בזמן של ה"מגן אברהם". הוא רצה להתפלל בזמן "מגן אברהם". הלך אפוא להתפלל במקום אחר.

בדיוק באותו יום הגיע לבית הכנסת המרכזי עשיר מצרפת. אחרי התפילה נתן לכל ה'משולחים' שהיו במקום, מאה פרנק. כל מי שרק ניגש אליו - קיבל.

באמצע היום, פגש אחד המשולחים את רבי משה אהרן שטרן, ואמר לו: "מדוע הלכת לחפש מנין אחר, אם היית נשאר איתנו, היית מקבל מאה פרנק..."

ענה רבי משה אהרן: "אני מאמין באמונה שלמה שמחמת שהלכתי לחפש מניין של זמן קריאת שמע, לא יהיו לי הפסדים".

אמר לו האיש: "רבי משה אהרן, עם כל הכבוד לביטחון שלך, אבל סוף כל סוף לי יש מאה פרנק, ולך אין". דיבורים מבהילים.

סיפר רבי משה אהרן: "מיד פניתי לרבנו של עולם בבקשה, שיראה ליהודי הזה שמצווה לא מפסידים".

הגיעה שעת מנחה ומעריב, ורבי משה אהרן הלך לבית כנסת ההוא, המרכזי. נגש אליו אותו משולח, והצביע לו: "תראה, הוא נמצא פה שנית, העשיר מצרפת".

כיון שיש עוד זמן למנחה, נגש אליו ואמר "באתי בשביל ישיבת קמניץ". הוציא מאה פרנק ונתן לו.

העשיר נשאר להמתין לשיעור שהיה בין מנחה למעריב. רבי משה אהרן, כאורח, כובד לומר את שיעור המשניות. מיד אחרי השיעור נגש העשיר לגבאי והתעניין: "האם אתה מכיר את מגיד השיעור?".

"לא, אינני מכיר אותו אישית, אבל הוא נראה בן אדם ישר". בסיום השיעור נגש אליו העשיר ואמר: "אני שומע שאתה בן אדם ישר, אם כן תיקח עוד שלש מאות פרנק".

ר' משה אהרן היה מאריך בתפלה. אחרי מעריב, המתין לו העשיר, ואמר לו: "תשמע, אמרו לי כי אתה בן אדם ישר. באתי מצרפת, היה לי כך וכך כסף שיעדתי לחלק כאן, ונשארו לי אלף פרנק שלא חילקתי עדיין, אם כן, תיקח אתה את האלף פרנק בשביל ישיבת קמניץ".

המשולח שהתריס בבוקר, ראה את המחזה והתפעל. ניגש אל רבי אהרן ואמר: "אם היית בא איתנו ובבוקר, הוא לא היה שואל עליך דבר. היית מקבל מאה פרנק ושלוש על ישראל. אך כיון שלא היית בבוקר, בערב כבר היית מולו כבן יחיד הוא שם עליך עין כיצד אתה מלמד משניות, התעניין ושאל, ומכך קבלת סך הכל אלף ארבע מאות פרנק. כל זה בזכות ההקפדה על זמן קריאת שמע של המגן אברהם".

זה מעשה אחד ממיליון, שמתורה ומקיום מצוות לא מפסידים. "נאמן הוא בעל מלאכתך לשלם לך שכר פעולתך". שמעתי רעיון עצום השווה מיליארדים!

כאשר אדמו"ר מסוים מפזר קללות, ואילו משנהו מחלק ברכות, אין כל שאלה למי הולכים. בודאי פונים הכל לרבה המאחל ברכות! והנה יש לנו שני פסוקים. בראשון נאמר: "ארור הגבר אשר יבטח באדם" (ירמיהו יז, ה) ובשני נאמר: "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" (שם פסוק ז). אם כן ברור ומחזור, כי עלינו לפסוח על הדרך המובילה לקללות, ולנהוג על פי הפסוק שבו מובטחות הברכות.

(מתוך "חי ראובן")

הכלה כבר היתה יושבת בנווה אפריון שהכינו במיוחד לכבוד חופתה, מקושטת ומפוארת בשמלת הכלה ובכ"ד קישוטי כלה כנהוג. אך בהגיע החתן לראותה, מצאה צולעת מעט ברגלה. הוא אמר שיש כאן 'מקח טעות', כי לא ידע זאת מתחילה. הוא אינו חפץ בה, ובלי לחשוב פעמיים עזבו החתן ובני משפחתו את המקום...

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א על כוחה של מידת הענווה

"וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה" (במדבר י"ב, א')

שנקר, שבכיתתה של הכלה וזעקות השבר שלה מאד נגעו ללבו הרחום. על אתר הוא הציג את עצמו להינשא לאותה ריבה, כדי שלא תצא לחרפה ולביזה. ההורים נדברו ביניהם תכף ומיד על כל הפרטים, הם הכירו זה את זה מכבר, ונשא הזיווג חן בעיני כל הצדדים הנוגעים בדבר. אכן ישבו לסדר את שטר התנאים ביניהם. ערכו מיד החופה וקידושין כדת משה וישראל, וכך הציל אברהם את כבודה של הכלה ושל כל משפחתה.

ובכן מובן מאד - היו זקני ירושלים מציינים - שמחתונה שכזו יצאו נכדים שכאלה: גדולי תורה ויראה, ורבנים חשובים מגדולי הדור והדרו.

שאלו פעם את נכדתו של הגאון רבי אברהם שנקר זצ"ל, היא הרבנית קופשיץ עליה השלום (אשת חבר של הרב הגאון רבי הערש קופשיץ זצ"ל ואמה של משפחת קופשיץ המפוארת): "כיצד זכית לבנים גאונים וחשובים כאלו, מן השורה הראשונה של רבני הדור?" ענתה האם בתשובה פשוטה וסתמית: "זכיתי בהם, כי רציתי!" כך, תשובה ישרה וחלקה...

שאלוה חברותיה: "הלא גם אנחנו רצינו ילדים טובים תלמידי חכמים וחשובים, וכי מי אינו רוצה ילדים טובים?"

בפסוקים הללו רבו הפרושים והדעות [עיין במפרשים], אולם מסיים הפסוק: "והאיש משה ענו מאד", לרוב ענוותנותו לא שת לבו ליופיה, כי אם למעשיה. דווקא משום כך דיבר עמו ה' ושרתה עליו השכינה, כאשר במידת הענווה שבו.

הגאון רבי אברהם שנקר זצ"ל, היה מחותנו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. הרבנים הגאונים שליט"א לבית משפחת קופשיץ הם כולם נכדים של רבי אברהם זצ"ל, ושל מורנו הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל. זקני ירושלים היו אומרים טעם שזכה רבי אברהם לשובילתא דדהבא נפלאה והדורה שכזו, נכדים ונינים גדולי תורה ויושבי על מדין - מחמת שכל השידוך והזיווג הזה, נעשה מתוך מסירות נפש והקרבה עצמית לכבודה של מצוה, ושלא לבייש בת ישראל.

ומעשה שהיה כך היה: באחת החתונות שנערכה בימים ההם, לא נפגשו החתן והכלה עד עת החופה ממש, כפי אשר היה הדבר מצוי בימים ההם, שלא עלה ביד החתן לראות את הכלה עד הנישואין ממש, מחמת מרחקי המקומות, והיה החתן רואה את הכלה ממש לפני החופה, כדי לקים הדין שצריך לראות הכלה לפני הקידושין, כדאיתא בש"ס (קידושין דף מא ע"א): "אסור לאדם שיקדש את האישה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ורחמנא אמר (ויקרא יט, יט) ואהבת לרעך כמוך".

באותה חתונה לא הספיק החתן לראות את הכלה, רק ברגע האחרון שלפני החופה ממש, כשהכלה כבר היתה יושבת בנווה אפריון שהכינו במיוחד לכבוד חופתה, מקושטת ומפוארת בשמלת הכלה ובכ"ד קישוטי כלה כנהוג. אך בהגיע החתן לראותה, מצאה צולעת מעט ברגלה. הוא אמר שיש כאן 'מקח טעות', כי לא ידע זאת מתחילה. הוא אינו חפץ בה, ורוצה להפריד החבילה, ובלי לחשוב פעמים עזבו החתן ובני משפחתו את המקום.

בראות הכלה את הדבר פרצה בבכי קורע לבבות, והרגישה פגועה עד עמקי נפשה בשל העלבון הנורא והצורב שספגה, בהיותה יושבת כבר על כיסא המלכות. היא בכתה ובכתה מאין הפוגות, ונעשה שם רעש גדול מכל המעשה.

עמד שם בין הקהל שבאו להשתתף בחופתם, גם הבחור אברהם

שאלו פעם את נכדתו של הגאון
רבי אברהם שנקר זצ"ל, היא
הרבנית קופשיץ עליה השלום:
"כיצד זכית לבנים גאונים
וחשובים כאלו, מן השורה
הראשונה של רבני הדור?"
ענתה האם בתשובה פשוטה
וסתמית: "זכיתי בהם, כי רציתי!"
כך, תשובה ישרה וחלקה...

"תגיד לו שאני שלחתי אותך!"

ואכן השליח עשה את שליחותו. לאחר מכן מיד התארס הבחור עם
בת רגילה בריאה וטובה מבית רגיל, בשעה טובה ומוצלחת.
הסביר החזון איש, שהתנהגותו של אותו בחור מקורה בגאוה - הוא
החשיב עצמו כעילוי מטובי הבחורים שבישיבה, ולכן דחה כל הצעה
שבאה לפתחו; אך כאשר התבגר וראה אלו הצעות מגיעות אליו -
גרושה או צולעת - הצטמצמה ושפלה גאותו (די פארשטונקענע
גאוה), וממילא כבר הסכים בדעתו גם להצעות רגילות, והוא פלא.
(מתוך 'טיב המעשיות')

ענתה להן האם בפקחותה: "אתן רציתן 'גם' ילדים טובים, וגם עוד
כמה דברים טובים בחיים, פרנסה, דירה, כסף וכו', אבל אני רציתי
כל החיים שלי רק דבר אחד בלבד: ילדים טובים וישרים, תלמידי
חכמים, ההולכים בדרכי השם! ועל כך בלבד שפכתי צקון לחשי כל
ימי חיי, והתפללתי בדמעות שלישי, אך ורק על זה!"

היה טעמה ונימוקה עמה, כאשר זכתה פעם אחת להיכנס אל מרן
החזון איש זצוק"ל - אף שהיה זה קשה מאד לנשים לבוא לפניו, כי
לא היה מקבל נשים - ושטחה בקשתה מעמק לבבה, שרוצה שיהיו
בניה תלמידי חכמים. החזון איש במקום לתת לה ברכה כבקשתה,
השיב את בקשתה אליה בעצמה, ואמר לה במילים ספורות: "אם
תרצי הם יהיו תלמידי חכמים". עד כאן לשון קודשו. כלומר, הכל
תלוי ברצונך בלבד, ואם את תרצי הרי בניך יגדלו תלמידי חכמים!
צריכה את רק לרצות!

מאז לא הפסיקה הרבנית קופשיץ, עליה השלום, לרצות ולרצות
ולרצות! ואכן זכתה להקים ממלכה מפוארת של תלמידי חכמים
ורבנים מגדולי הדור!

כבר נודע מאמר החכם: "אין דבר העומד בפני הרצון", ולא בפני
'הרצונות', הרצון האמיתי האחד והיחיד שבעומק הלב פנימה!

מעשה בבחור אחד, שכל שידוך שהוצע לו - דחה: "זה לא מתאים
לרמה שלי", "זה לא מתאים למשפחה שלי", "זה לא מספיק לפי
דרגת היראת שמים שלי"... וכהנה רבות.

פעם אחת שלח מרן החזון איש זצ"ל אדם שיציע לו שני שידוכים,
שיבחר מביניהם מה עדיף לו - אשה גרושה או בחורה צולעת...
השליח אמר שהוא מתבייש להציע זאת, יען כי הבחור יעלב ויפגע
מאד בגין הברירה המוזרה המוצעת לו. אך החזון איש אמר לו:

* חדש - שיעורים וטיפים ב'גישמאק בלימוד' (שלוחה 33)

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

בשהותי פעם בחדרו של מרן הגרי"י קנייבסקי זצ"ל, הייתי עד למחזה קורע-לב. אדם שהיה חולה מאוד נכנס לחדר, התייפח נוראות, ובקש מהסטייפלער שיתפלל עליו. בכיו של החולה קרע את לבם של הנוכחים, ובתוך כדי הדברים אמר לו הגאון: "כיון שתפילתו של החולה נשמעת, הייתי מצייע לך שתתפלל על עצמך!"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על עיניהם של גדולי ישראל

"וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינַיִם" (במדבר י', ל"א)

הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקא, עזב את אירופה זמן קצר לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, כדי לאסוף כסף עבור ישיבת סלבודקא שבליטא. כשהחלו התותחים לרעום, היה ראש הישיבה באמריקה, ולא היה סיפק בידו לשוב לאשתו ולילדיו. במשך כל שנות המלחמה לא ידע הגר"מ שולמן מה עלה בגורל אשתו וילדיו. למרות הייסורים הנוראיים הכרוכים באי ידיעה שכזו, המשיך האיש הגדול הזה בסדר יומו הרגיל, הרביץ תורה באמריקה, והמשיך גם באיסוף הכסף.

והנה, כשהגיעה המלחמה לקיצה, ערך ראש הישיבה בירור, והשמועה שהגיעה לאזניו היתה טובה עד מאוד. אשתו וילדיו נותרו בחיים.

מה היה עושה כל אדם עם ידיעה שכזו?

עולה על המטוס הראשון בדרכו לאירופה, כדי להתראות עם בני משפחתו הקרובים ביותר, לא כן?

אבל ראש הישיבה לא עשה כך. "אני חייב קרבן תודה להשי"ת על שהשאירני בחיים, ועל כל החסדים שעשה עם בני משפחתי, ומכיון שכך אני אתאפק במסירות נפש, לא אסע לראות את אשתי וילדיי, ואמשיך לאסוף כספים עבור הישיבה, כדי שאוכל אחר כך לבנות את סלבודקא מחדש!".

ראש הישיבה אמר שהוא חייב קרבן מיוחד לקב"ה, ומשום שרוב רובם של הרבנים שנותרו באירופה עלו על המוקד, ומי שנשאר - לא מצא את אשתו, ובוודאי לא את ילדיו. לכן, אמר, אני מקריב בהתאפקות זו את קרבני שלי לה', וממשיך מיד בבניית הישיבה.

היה זה בחודש חשוון, רק עשרה חודשיים לאחר מכן, בחודש אלול, נפגש הגר"מ שולמן עם בני משפחתו.

מסירות נפש שאין דוגמתה.

בכיו של החולה קרע את לבם של הנוכחים, ובתוך כדי הדברים אמר לו הגאון: "כיון שתפילתו של החולה נשמעת, הייתי מצייע לך שתתפלל על עצמך, ודע לך שאין תפילה החוזרת ריקם. אין דבר כזה. אין תפילה שאינה פועלת במשהו, למחצה לשליש ולרביעי, וגם אם הדבר לא מורגש מיד: יש מקרים שהתפילה פועלת לאחר שבוע, חודש או חודשיים, שנה או שנתיים, ולפעמים אחרי חמש שנים ועשר שנים...".

וכאן עצר הסטייפלער את דבריו.

עקבתי אחרי האיש ההוא, וראיתי שאכן החל להתפלל הרבה יותר בכוונה, ויכול אני להעיד שבדיוק לאחר עשר שנים מאז ביקורו בבית ה'קהילות יעקב' זצ"ל, נרפא ממחלתו והפך להיות ככל האדם...

בואו ונשמע מה הן השגותיו של גוי בתפילה...

שמעתי על קבוצת בני ישיבה שבתקופת הקומוניזם ברוסיה התאספו לתפילה בהסתר, סמוך לנהר הוולגה. הם קיוו שאף אחד לא יגלה אותם בתפילתם, ולכן עמדו בתפילה בשעת בוקר מוקדמת מאוד, אבל רצה השי"ת וקצין רוסי בכיר שהתגורר בסביבה, השכים אף הוא בשעה זו, ותפס אותם 'על חם'.

בשהותי פעם בחדרו של מרן הגרי"י קנייבסקי זצ"ל, הייתי עד למחזה קורע-לב. אדם שהיה חולה מאוד נכנס לחדר, התייפח נוראות, ובקש מהסטייפלער שיתפלל עליו.

מפואר אליו הגיעו גדולי הנדבנים היהודים בארצות הברית. בראש השולחן ישב, כמובן, ראש הישיבה, הגר"א קוטלר, וחברי ההנהלה, שהסבירו בנאומיהם את החשיבות המרובה שתהיה לבניין החדש בתקומתה של ישיבת ליקווד בפרט, ויהדות אמריקה בכלל.

לפתע קמו שני גבירים גדולים, והודיעו על מוכנותם לתרום סך של שבעים וחמישה אלף דולרים, וזאת בתנאי אחד, שגביר נוסף הנמצא באולם, ונקבו בשמו, יתרום גם הוא סך של חמשת אלפים דולר להקמת הבנין.

ויהי כשמוע הגביר ההוא את הדברים יוצאים מפייהם של שני עמיתיו, כעס וקצף מאוד, וחמתו בערה בו. "באיזו זכות אתם מרגישים עצמכם כבעלים על הכיס שלי?" - שאל ברתחה. "וכי זו היא הצורה שבה מנסים להוציא ממני כסף, ולהכריחני לתרום?"

המשתתפים יצאו להפסקה קצרה, והנהלת הישיבה התכנסה לדון בעניין. הכל היו תמימי דעים שלא בכל יום ניתן להשיג תרומה בסדר גודל של שבעים וחמישה אלף דולר, ולכן יש לעשות הכל, ולנקוט בכל האמצעים על מנת לממש את התנאי של שני הגבירים, בענין תרומתו של הגביר השלישי.

ההצעה שהתגבשה דיברה על כך שיש לבוא בדברים עם הגביר השלישי, ולומר לו שאין הוא צריך לתרום את חמשת אלפים הדולרים מכיסו הוא, אלא יאסוף את הכסף מחבריו ומעמיתיו, וכיון שהגמרא אומרת שגדול המעשה מן העושה, לכן יהיה זה נחשב כאילו הוא עצמו תרם את הכסף, ובכך יתקיים התנאי של שני הגבירים.

שמע רבי אהרון את הדברים, והביע את סירובו המוחלט לביצוע העסקה בדרך זו. הוא פנה אל חברי ההנהלה ואמר להם: "תורה בונים רק עם אמת. כל מה שחורג ולו בסטייה קלה מן האמת, לא מתאים לדרכה של תורה, וממילא דרך זו לא תצלח!" ראש הישיבה הוסיף שאם שני הגבירים דרשו שעמיתם יתרום חמשת אלפים דולר, אם כן הוא צריך להוציא את הכסף מכיסו ההוא. אי אפשר להערים עליהם, ולעשות זאת בדרך הנ"ל, שהלה ישכנע את חבריו לתרום.

לאחר ההוראה של ר' אהרון, לא יצאה התכנית לפועל, והגבירים לא תרמו את הסכומים האמורים. אבל, מי שחושב שהבניין לא הוקם, מוזמן לערוך סיור בקומפלקס הענק של ישיבת ליקווד, ולראות את כל הבניינים המפוארים עומדים שם על תילם... הבניינים הללו הוקמו עם האמת של רבי אהרון קוטלר!
עם אמת כזו בונים את ישיבת ליקווד, וזוכים להצלחות שכאלו!

על דלת ביתו של מרן החזון איש זצ"ל, התדפק יהודי, כולו שפוף, ופניו המיוסרות גילו שהוא זקוק לישועה רבתי. הוא סיפר למרן זצ"ל שלפני כמה ימים לא הרגיש בטוב, עד שאולץ להתאשפז בבית חולים. לאחר סדרת בדיקות גילו הרופאים זיהום בגופו, והודיעו בצער שנתרו לו רק ארבעה ימים לחיות... האיש פרץ בבכי נסער, והחזון איש הרגיעו וליטפו בחיבה. בתוך כדי

"האם אינך יודע שהמשטר שלנו אוסר עליכם להתפלל? כיצד זה שהנכם מעיזים להפר את ההוראות?" - צעק הקצין, ושלף את אקדחו. הבחור הבין שבדרך הטבע המצב אבוד. ומן הסתם בעוד דקה הוא יהיה כבר במרומים, והחליט להתל בקצין: "מה, לא שמעת?"

הבחורים שעמדו בתפילה בערגה מופלאה, נבהלו מאוד למראה הקצין החמוש מכף רגלו ועד קודקודו. איש הצבא שאל מי ממונה על הקבוצה, ואחד הבחורים המבוגרים מיהר להתייצב בפניו ולהציג עצמו כ'ממונה'.

"האם אינך יודע שהמשטר שלנו אוסר עליכם להתפלל? כיצד זה שהנכם מעיזים להפר את ההוראות?" - צעק הקצין, ושלף את אקדחו.

הבחור הבין שבדרך הטבע המצב אבוד. ומן הסתם בעוד דקה הוא יהיה כבר במרומים, והחליט להתל בקצין: "מה, לא שמעת?" - הוא פונה בתמיהה אל הקצין; "אנחנו מתפללים לאלוקים שמימיו של הנהר הזה, הוולגה, יהפכו לוודקה, כדי שיהיה לכם הרבה מה לשתות ולא תצטרכו לבזבז כסף על קניית וודקה בחנות" - - -

שמע הקצין כך, ומראה פניו השתנה מן הקצה אל הקצה. "אם כך הם פני הדברים", אמר, "אני עצמי אשמור עליכם בתפילתכם, ואשלח לכאן פלוגה שלימה של חיילים שתשמור אף היא עליכם..." אלו הן השגותיו של גוי בתפילה, שהוולגה יהפך לוודקה...

הצליח הגאון רבי אהרון קוטלר זצ"ל לעשות מה שלא זכו גדולי תורה אחרים, בהעמדתה על תילה של הישיבה המעטירה בליקווד, על רבבות בני התורה שלמדו בה מאז הקמתה, גם בתוך כור-הכסף וחיי העושר של אמריקה.

הרבה כתרים נקשרו לאישיותו של האי גברא רבא, מקים עולה של תורה, כדי להסביר את העילות להצלחתו הגדולה. אני רוצה לספר כאן סיפור אחד, המלמד, לדעתי, על אחת מן הסיבות הללו.

כאשר שמה של הישיבה יצא כבר בכל רחבי העולם היהודי, והמוני בני תורה התדפקו על דלתותיה, ואי אפשר היה להכיל את התלמידים המרובים בבניינים הקיימים, הוכרחה ההנהלה להקים בניין נוסף. עלות ההקמה נאמדה בסך של כמאה אלף דולרים. שהיה סך עתק בימים ההם של לפני יובל שנים, לשם כך התקיים 'דינר'

כך פתח לפניו חומש בראשית ואמר ליהודי החולה:

"הנה תראה מה ברא השי"ת ביום הראשון", והחל לפרט בפניו את הדברים שנבראו ביום הראשון. "ותראה מה הספיק הקב"ה לעשות ביום השני לבריאת העולם", ושוב קורא החזו"א את הפסוקים ומונה אחד לאחד את הדברים שנבראו ביום השני. וכך ביום השלישי, וכך ביום הרביעי.

"נו, ואם בורא כל העולמות, יכול היה בארבעה ימים לברוא כל כך הרבה דברים, האיך מאמין" - אמר מרן החזו"א - "שבתוך ארבעה ימים הוא יכול לברוא עבורך תרופה שתשקם את גופך ותהפוך אותך לאדם בריא לחלוטין?!"

החזון איש עודד את החולה שלא יתייאש, אלא יתפלל על עצמו, ויפיל תחינה ובקשה לפני בוראו שירפאו מהזיהום, "וכיון ששערי תפילה לא ננעלו, בוודאי לא בפני תפילת החולה, שהיא תפילה בעת צרה, תיוושע גם אתה בישועת עולמים", אמר מרן זצ"ל.

הדברים יצאו מפיו של מרן זצ"ל, וענינו של היהודי אורו. בימים הבאים הוא הרבה להתפלל לפני השי"ת, ומאחר שהדברים יצאו מפה קדוש, אירע לו נס של ממש, וממש באותם ימים הובאה ארצה

מאמריקה תרופה חדשה נגד זיהום.

החולה שלנו היה אחד הראשונים שעליו נוסתה התרופה, והתברר שה'נסיוב' שלה התאים במיוחד לזיהום שקינן בגופו. בתוך זמן קצר הבריא האיש וחזר להתהלך כאחד האדם.

מסיפור זה אפשר ללמוד עד כמה האמונה שלנו בכח התפילה לוקה בחסר. צר לנו לומר זאת, אבל אם היו שואלים אותנו במקרה הנ"ל של החזון איש 'האם התפילות שנתפלל על חולה זה, יביאו לרפואתו', התשובות לא היו מעודדות, בלשון המעטה. ומה שקרה הוא ההפך הגמור. החולה התרפא, ויצא משברו.

פעם הציעו למרן הרב מבריסק סכום עתק בשווי של כמיליון דולר כתרומה לשיבתו. מרן זצ"ל שמע את ההצעה, אבל לא התבלבל למשמע הסכום.

הוא סרב לקחת את התרומה, מחשש שבמקרה זה יאבד מעט מביטחוננו בה', שהרי יש לו כבר כסף בצד, די והותר...

[מתוך הגדה של פסח 'חשוקי חמד']

לא רציתי לגשת בעצמי לאותו בחור פן יתבייש, פניתי אליך ואמרתי לך שתמהר לאותו בחור, ותזכיר לו כי שבת היום, ואין צריך להניח תפילין. אתה אכן ניגשת אליו, אבל אמרת לו את הדברים כשחיוך על שפתותיך. הבחור הלז נפגע מאוד. בחיוך הזה דקרת אותו בכל רמ"ח איבריו!

הגה"צ רבי אהרון טויסיג שליט"א, על כבוד הזולת ואהבת ישראל

"וְהָיִיתָ לְנוּ לְעֵינַיִם" (במדבר י', ל"א)

התעוררות מהזמנה לבר המצווה

בבתי נייטין התגורר הדיין הנודע רבי שלום אייזן זצ"ל, שעוד זכיתי להכירו היטב כשהתפלל בבית המדרש בבתי אונגרין, וגם אני התפללתי שם.

כאשר ערך רבי שלום בר מצוה לבנו בכורו בשבת קודש, הלך אל רבי איסר זלמן מלצר בלוויית בנו, חתן המצוות, לקבל את ברכתו.

שאל רבי איסר זלמן היכן ומתי תערך שמחת בר המצווה, ורבי שלום השיבו שזמן בר מצווה הוא בשבת קודש בביתו בבתי נייטין, והיות והמרחק רב ממגורי רבי איסר זלמן ב'מחנה יהודה' לבתי נייטין, תכף ומיד בקש ממנו שלא יטריח את עצמו לבוא.

אולם למעשה, ביום בר המצווה הגיע רבי איסר זלמן להשתתף בשמחה.

על אף שרבי שלום התגורר בקומה השלישית, והמדרגות היו גבוהות

וקשות לעליה, הטריח רבי איסר זלמן את עצמו לעלות ולברך את חתן המצוות.

לתמיית רבי שלום הסביר רבי איסר זלמן, שהיות והייתה לו התעוררות לתשובה בזכות חתן המצוות, החליט לבוא ולהשתתף בשמחה.

"איזו התעוררות תשובה היתה לו מחתן המצוות?", תמה רבי שלום. השיב רבי איסר זלמן: "כשבאת להזמיני לשמחה, נזכרתי שכבר חלפו ארבע-עשרה שנים מיום נישואיך, וקלטתי כמה מהר חלפו השנים, וחשבתי לעצמי מה עשיתי בשנים אלו, מה הועלתי וכמה תורה למדתי, ועל ידי כך התעוררתי לתשובה, לנצל מהיום והלאה יותר ויותר את זמני. לכן החלטתי לבוא לשמחה".

אלו היו השגותיו של רבי איסר זלמן, בעיניים כאלו הוא הסתכל על הזמנה שגרתית לבר מצווה... כך הוא מכיר טובה למי שהיטיב עמו וגרם לו תועלת! הוא לא חסך מאמץ וטרחו. וצעד דרך ארוכה, שבסיומה היה עליו לטפס מדרגות רבות, כדי להכיר טובה למיטיבו...

צער בעלי חיים - קל וחומר צער יהודי

רבי איסר זלמן נהג לומר מדי יום שעור קבוע בישיבתו - "עץ חיים". היה לו מסלול הליכה קבוע, הקצר ביותר האפשרי, מביתו ועד לישיבה.

באחד הימים הודיע למשמשו, שמהיום והלאה יאריך את דרכו לילך במסלול אחר, ארוך יותר.

לתמיהת המשמש הסביר לו: "מחמת זקנותי וחולשתי נאלץ אני להשתמש במקל הליכה, ובלכתי הנני נוקש בחזקה על הקרקע. והנה שמת לי לב שבמסלול הליכתי נמצא באחד הבתים הסמוכים לול תרנגולים, והתרנגולים נחרדות מנקישות המקל, החלטתי לשנות את מסלול הליכתי, הגם שיש בזה ביטול תורה, כדי שלא יחרדו התרנגולים, ולא יצטערו מנקישותי..."

למעשה צריך "רבי" שיסביר את המעשה. הלא רבי איסר זלמן ידע מהי תורה, ומה חמור ביטולה. וגם ידע שאין זה נקרא "צער בעלי חיים" בפועל. ובפרט שהליכתו היתה ברשות הרבים, שהיא נתונה לכל אדם להלך בה כרצונו. ומכל מקום החליט שאם בעקיפין יצטערו בעלי חיים - הוא יאריך את מסלולו, ובלבד שלא לצערם!

ובאמת אפשר להוסיף בזה כמה וכמה דוגמאות מעניין זה, שיש להקפיד שלא לצער בעלי חיים. כגון סיבת האסור "לא תחרוש בשור ובחמור יחדו", היא כדי שלא יצטער בעל החיים. וכן רבינו הקדוש נתיישר שנים רבות מחמת צער בעלי חיים שגרם, כמבואר בגמרא (ב"מ פה ע"א)

ומכאן נלמד קל וחומר: אם על חשש דחשש של צער בעלי חיים היה נזהר עד כל כך, קל וחומר שיש להיזהר בכל מיני זהירות ושמירה, על צערם של בני אדם.

וכל אחד יעשה חשבון נפשו מה עליו לתקן במידה זו. שלא יגרום שום צער ועוגמת נפש ליהודי.

להשי"ת "יש זמן"

ראיתי דבר נורא מאוד על הסבא מסלבודקה זצ"ל:

פעם בא לפניו אחד ממקורביו, והתאונן שהיום התבייש עד מאוד בבית המדרש. הוא שאל את הסבא: "אמנם מה שארע לי הוא בוודאי לכפרת עוונות, אבל יש לחשוב מה הגורם אשר גרם שיארע

לי דבר כזה? רצוני לשוב בתשובה על כך! שהרי בוודאי עוונותי גרמו לי שיארעו לי בושות כאלו".

אמר לו הסבא מסלבודקה תכף ומיד:

"הזכר נא כמה שארע לפני עשר שנים. למד כאן בישיבה בחור תלמיד חכם מיוחד, שהיה שקוע כל כולו בלימוד. פעם ארע שהגיע בשבת בבוקר לתפילת שחרית. מרוב שהיה שקוע בלימוד, הפשיל את שרוולו כדי להניח תפילין, למרות שלא היו התפילין לפניו. מאחר שהיה רגיל שבעמדו לתפילה הוא משפיל את שרוולו- מרוב שקיעותו בלימוד עשה כן בשבת קודש.

היות ולא רציתי לגשת בעצמי לאותו בחור פן יתבייש, פניתי אליך ואמרתי לך שתמהר לאותו בחור ותזכיר לו כי שבת היום, ואין צריך להניח תפילין.

אתה אכן ניגשת אליו, אבל אמרת לו את הדברים כשחיוך על שפתותיך. הבחור הלז נפגע מאוד. בחיוך הזה דקרת אותו בכל רמ"ח איבריו!

דע לך שלהשי"ת 'יש זמן', אבל העוון דאז לא נמחל לך! חלפו עשר שנים מאותו מעשה, והיום קיבלת את עונשך הראוי, על כך שחייכת אז וגרמת לחלישות הדעת לאותו בחור!".

רבותי, ענין זה של גרימת חלישות הדעת לזולת - "אש אוכל" הוא! נדגיש, איך הבדל בין פגיעה באדם גדול לבין פגיעה בילד קטן! אדרבה, הפוגע בילד קטן חמור יותר, שהרי "לאו בן מחילה הוא". ואף בבחור בישיבה קטנה, בבחור בישיבה גדולה, באברך בגיל העמידה או בשנות הזקנה, איך הבדל! איסור חמור לגרום חליה וחס צער או חלישות הדעת לאדם מיישראל- ה' ישמרנו ויצילנו.

הכל נאבד- בגלל הלבנת פנים אחת!

במשנה באבות (בי) שנינו: "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", ותכף אחר כך אמרו: "שוב יום אחד לפני מיתתך"- מהר הקשר בין המשניות הללו?

אפשר לומר, שלעיתים קורה לאדם, שמזדמן לו לראות טעות גדולה ביותר של חברו, וקשה ביותר להתאפק שלא ללגלג על הטעות. אבל, זכור נא שאין אדם יודע עיתו וזמנו, ואין הוא יודע מתי יפטר מן העולם, לכן עליו לשוב בתשובה בכל יום. באותו רגע, שבו מזדמן לך ללגלג על חברך, חשוב על כך שיתכן, שזהו הרגע האחרון שנגזר עליך לחיות בהאי עלמא, ואם כן, איך תוכל שלא להיזהר בכבוד חברך!...

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל. מי היה רבי יחזקאל? אנחנו יכולים לדבר ולא לגמור... יהודי שכיהן כרב בכמה וכמה ערים בחוץ לארץ, וכשהגיע לכאן היה ראש ישיבת סלבודקה. הוא סבל ייסורים נוראים ברוסיה אצל הקומוניסטים, ייסורי תופת שאי אפשר לתאר, וחיבר עשרים וחמישה חלקים של "חזון יחזקאל" על התוספתא. הוא נפטר בתשל"ו, וציווה שבהלווייה שלו יניחו על מיטתו את עשרים וחמישה הכרכים של ספרו.

פעם אחת התפלל בבית מדרש, ובעל התפילה שם לא ידע כל כך לקרוא. שגיאה אחת הציבור עוד יכול לסבול, אבל כשעוד פעם

המנורה והטבתה הצטווה אהרן הכהן לעשותה פעמיים בכל יום, בוקר וערב. שבחו של אהרן הוא, כי למרות שעשה זאת פעמיים בכל יום לא עשה זאת כמצות אנשים מלומדה, אלא בכל פעם היתה עבודתו מלאה בתשוקה והתלהבות, כמי שעושה זאת בפעם הראשונה בחייו. זוהי הכוונה 'להגיד שבחו שלא שינה', שינה מלשון שונה וחוזר. כלומר, לא היתה התיישנות בעבודתו, אלא כל פעם התחדש בעבודת השם, וקיים רצונו בהתלהבות ושמחה.

המגיד מדובנא, רבינו **יעקב קראנץ** זצ"ל, בספרו 'אוהל יעקב', מיישב את הדברים באופן מעט שונה, על פי משל כדרכו בקודש: למה הדבר דומה, לשלושה חולים שחלו במחלה זהה, והרופא העניק לשלושתם את אותו סם רפואה להחלמתם השלימה.

החולה הראשון היה חסר מושגים בסיסיים בענייני רפואה, לא חקר ולא דרש מימיו ברפואה, ולא הבין מימינו לשמאלו בטיב הסם שקיבל. לכן סמך על הרופא בעינים עצומות, נטל את הסם כפי שהורה לו, וכעבור תקופה קצרה קם מחוליו והתהלך בחוץ כאחד האדם.

לעומתו, החולה השני היתה לו ידיעה כלשהי בענייני רפואה, והחליט כי הוא נשמע להוראות הרופא רק באופן חלקי; את התרופות שהכיר לקח במינון שהוא קבע כפי דעתו, ואילו את התרופות שלא עמד על טיבן נמנע מלקחת, ואף זרה אותן לרוח. לא ארכו הימים והוא מת מחוליו.

החולה השלישי, אף הוא הבין מעט בחכמת הרפואה, אלא שבשונה מקודמו השכיל להבין כי בכל זאת הרופא הוא אומן גדול ממנו, ובקי בטיבן של תרופות טוב יותר ממנו, וכדאי לו לסמוך על שיקול דעתו. לכן למרות שלא כל התרופות מצאו חן בעיניו, הקפיד להישמע להוראות הרופא, וזכה לקום אף הוא מחוליו ולהחלים.

אומר המגיד מדובנא, הנה באמת שני החולים מילאו אחר הוראות הרופא, אולם למי מגיע השבח על כך שציית לרופא? לחולה הראשון חסר המושגים בענייני רפואה, או שמא לחולה השלישי שבאמת הבין מעט בחכמת הרפואה?

פשוט כי הצייתנות הזאת מהווה שבח רק לגבי החולה השלישי, אשר על פי תבונתו וחקירת שכלו, היה עלול להיכשל בהמרת פי רופאו ולמות מחוליו, אילו היה מסתמך על עצמו וידעויותו. נקיטת זהירותו וצייתנותו למרות בינתו וחכמתו, היא זו שהצילה את חייו. לעומתו, החולה הראשון אין לו כל הבנה בסיסית ברפואה, ואין בכח שכלו לחקור אחר הוראות הרופא אם כדאי לו להישמע להם או לא, ולכן אין זה שבח עבורו שציית להוראות.

הנמשל, אומר המגיד מדובנא, הוא אהרן הכהן. הוא היה מבין גדול בעומק המצוות סודותיהן וטעמיהן, ולבטח העמיק דעת בעומק פנימיות המצוות בעת עשייתן. שבחו הגדול של אהרן היה, כי למרות רוחב דעתו לא פעל מאומה על פי שיקול דעתו. מעולם לא שינה. מעולם לא התפתה להסיק מסקנות כלשהן מתוך הבנתו האישית. אך ורק מטרה אחת עמדה למול עיניו - למלא בדיוק את רצון קונו, ופעל בדיוק כפי שנצטווה.

מִן ראש הישיבה **הגרא"מ שך** זצ"ל העלה על נס את אחת ממעלותיו העצומות של מִן הרב מפוניבז', הגאון רבי **יוסף שלמה כהנמן** זצ"ל, שהקפיד עד מאד לא לשנות כמלוא נִימה ממשורת רבותיו הגדולים מצוקי ארץ, וממה שהונהג בכלל ישראל ובעולם הישיבות מדור דור.

הרב שך פתח בקושיא המפורסמת: מהו השבח הגדול ששיבחה התורה את אהרן שלא שינה, מהיכתי תיתי שישנה? והשיב, כי אם התורה אומרת שזה שבח, בהכרח צריך לומר כי היה לו נסיון גדול לשנות. מדוע? משום שמוטבע באדם רצון חזק שבווער בו לשנות, להתחדש, להתקדם. אך שבחו של אהרן הכהן היה שלא עירב את רצונו הטבעי, ולא שינה מעצמו ומדעתו מאומה, אלא עשה בדיוק כפי אשר ציווהו השם.

אך עדיין קשה, המשיך הרב שך לשאול, כיצד יעלה על הדעת שאהרן ישנה? הכי צד יש הוי אמינא לומר שאהרן יעדיף את רצונו האישי על פני רצון השם יתברך? הרי איננו עוסקים באנשים פשוטים? מדובר כאן על אהרן קדוש השם?

אלא, אמר הרב שך, הנסיון שבער בו לשנות אינו לגריעותא, כי בזה אכן אין שום חידוש, פשוט שלא היה משנה, השבח הוא שלא שינה לטיבותא!

נרחיב איפוא מעט בכוונת הרב שך, מהו הרצון שבער בו לשנות לטיבותא, בתיאור שקראתי פעם בספר נפלא שהתמקד בכך:

הבה נתאר לעצמנו את אהרן הכהן עומד לבדו בקודש פנימה בדחילו ורחימו, בתוך היכל המקדש, המקום המקודש ביותר לעם היהודי, ומתכוונן להדליק את הנרות. הוא עומד מולן ומתבונן בזכות העצומה שנפלה בחלקו להאיר לפני השם יתברך במנורת זהב, ובעומק משמעות הנרות על כלליהן ופירטיהן.

רצונו הטבעי כוסף להוסיף הדר ושלימות, ומעורר בו מחשבה ושאיפה לפאר ולייפות את המנורה יותר ממה שנצטווה. אולי להוסיף מעט זהב על מקשת הזהב הגדולה ממנה יצרו את המנורה. אולי להדר בהוספת גביע, פרח או כפתור נוספים. אולי לומר 'לשם יחוד' בעת ההדלקה, אולי להוסיף בגד נוסף לכבוד המעמד. אולי להוסיף דבקות מיוחדת, ולהתנוועע ברוב עוצמה, בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה'.

אך כל הרגשות הלב הללו, בשונה ממצוות הנעשות על ידי הדיוט, אינן תואמות עם ההלכה הצרופה בתוך בית המקדש. שכן ישנה הלכה של דרך שירות. ישנה הלכה של יתור וחסור בגדים. ישנה הלכה כיצד בדיוק אמורה להיראות הטבת והדלקת המנורה.

כאן, מול המנורה, עמד אהרן הכהן בגבורה יום יום, וכבש את רצונותיו הבורערים לטיבותא. את אותן רצונות זכים שבאים ממקור טהור. את אותן כוונות טהורות להדר, לפאר ולרומם את הקדוש ברוך הוא, ולא שינה מפני שההלכה הצרופה מורה אחרת, והבין בשכלו כי אין הידור גדול יותר, מאשר לקיים את המצוה בדיוק כפי אשר נצטווה, מבלי להחסיר או להותיר.

כך גם היה הרב מפוניבז', אמר הרב שך. שבחו הגדול היה שלא שינה מהקו של אבותיו ורבותיו הגדולים אף לא לטיבותא. הוא בנה

את הישיבה הקדושה, ישיבת פוניבז', כמתכונת וכמסורת היכלי הישיבות המפוארים בליטא; גרודנא, מיר, וואלז'ין, ללא שום שינוי, וללא שום זיוף. לא חיפש לשכלל, להדר ולפאר יותר ממה שקיבל מאבותיו ורבותיו, מייסדי עולם הישיבות.

במשך השנים, סיפר הרב שך, כי יודע הוא באופן אישי, שכאשר הקים הרב מפוניבז' את הישיבה בארץ הקודש, הוא קיבל לא אחת הצעות מגורמים ידועים שיצרף למסגרת הלימודים בישיבה לימודי חול למיניהם. בתמורה הבטיחו לו מימון מלא של תקציב הישיבה, עימו היה יכול להחזיק את הישיבה מבחינה כלכלית בשובה ונחת כל השנים, מבלי שישתרגו על צווארו חובות עצומים. אך הרב מפוניבז' החזיק בדעתו, ודחה את אותן הצעות מפתות בשתי ידיים, ולא רצה אפילו לשמוע על כך. רצונו היה אחד ויחיד, להקים ישיבה קדושה על טהרת הקודש, ללא כל שינוי מהמסורת.

נקודה זו של שמירת המסורת, שימור ההנהגה וניחוח הוד הקדומים מהדורות שלפניו, היתה בנפשו של הרב מפוניבז', ודיבר על כך הרבה בהתפעלות.

אבי מורי שליט"א סיפר, כי פעם הזמינו את הרב מפוניבז' למסור שיחה בפני ילדי תלמוד תורה צעירים. לאחר השיחה שרו הילדים כמה ניגונים מעוררים, והרב התרגש עד דמעות. אחר כך הסביר את פשר התרגשותו: "אני מתרגש לראות כי 'נצח ישראל לא ישקר'. כשאני הייתי בחיידר בגילם לפני עשרות שנים בליטא, גם כן שרו ממש את אותם ניגונים... כלל ישראל לא מחדשים דבר! עברו שנות דור, עוד דור ועוד דור ועדיין נשאר אותו הדבר..."

שמירת המסורת במנהגים, בלבוש ובמאכלים

שמענו על גדולי עולם שהקפידו לא לשנות אף במנהגים והנהגות שונות, גם כשאנינם גופי תורה, מצד 'אל תיטוש תורת אמן'. מה גם שכל מנהג שיש לו מקור קדום, כשמתחקים אחר שורשו מגלים כי יש לו מקור בהלכה.

הגאון רבי **יחיאל מיכל שטרן שליט"א**, רב בשכונת 'עזרת תורה', מספר כי דודו עמוד ההוראה מרן הגאון רבי **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל**, היה מרבה לומר כי כל מנהגי ירושלים בנויים על פי ההלכה, אף במלבושים ובאוכל, ולכן אין לשנות כקוצו של יו"ד מכפי איך שנהגו.

לדוגמא ציין רבי שלמה זלמן, להוכיח כי מנהגים קדומים שורש הלכתי יש להם:

מה שהנהיגו אנשי ירושלים להגיש דוקא עוגות 'לקח' בברית, מבוסס על כך שדאגו בעבר שגודלו של ה'לקח' יהיה כשיעור ברכת 'על המחיה'. גם הנהיגו כן מחמת המקפידים בשבת לקדש על לחם משנה, וכשמקדש בבית הכנסת הרי אין לחם משנה, לכן הנהיגו

לאכול 'לקח' שאפייתה שלמה כדי לקדש עליה.

ענין זה שמחלקים קוגל בקידושים בשבתות, אמר רבי שלמה זלמן, נובע מכח ההלכה שמא יאכלו הרבה עוגות ויבואו לחשש קביעות סעודה. לכן יצרו בירושלים את מאכל הקוגל, כי בזה אין שאלה של קביעת סעודה.

אציין בדרך אגב, כי הסבר זה אודות הקוגל, אומרים בשמו של מרן הגאון רבי **יוסף חיים זוננפלד זצ"ל**, רבה של ירושלים. אבל מדודי זקני עמוד ההוראה מרן הגאון רבי **יוסף שלום אלישיב זצ"ל** שמעתי, כי בכל זאת יש לחשוש לחומרא לקביעת סעודה, כי זה נכלל בגדר אפיה. כך גם מאכל ה'געפילטע פיש' שאוכלים בליל שבת, נוצר כדי למנוע מלאכת בורר שעלולים להיכשל באכילת דג רגיל.

לכן, הסיק רבי שלמה זלמן, כי אין לשנות מכל מנהג שהוא, אשר ממקור קדוש יבוא, מתוך כוונה של מניעת מכשולות והידורי הלכה. עוד סיפר רבי מיכל, כי לפני כחמישים שנה היו לו הצעות שונות לרכישת דירה בירושלים, בשכונת רמות או בשכונת גבעת שאול. הוא ניגש אל רבי שלמה זלמן ושאלו - היכן לקנות? ורבי שלמה זלמן השיב: "לרכוש בגבעת שאול", כשנימוקו עימו: "שכונה זו היא שכונה ותיקה, יש בה גם אנשים זקנים וגם צעירים, וכדאי לגור סמוך לזקנים, מהם ניתן לקבל את מסורת המנהגים וההלכה של הדורות הקודמים". נסיים באמרה נפלאה ששמעתי מהגאון רבי **אברהם יצחק ברזל** מראשי ישיבת 'מיר ברכפלד':

הגאון הצדיק רבי **נפתלי צבי ריף זצ"ל**, ראב"ד העיר קמדין בניו ג'רסי, ויושב ראש המפעל הגדול 'עזרת תורה' בארצות הברית, שמע בילדותו בעיר מולדתו 'זאגר', כיצד אב מוכיח את בנו, ואומר לו כך: "ראה בני! העובדה שיש ירידת הדורות מדור אחד לדור שבא אחריו, היא עובדה מוגמרת. למשל סבי היה אדם שלא הפסיד כל חייו קימת חצות, אחר כך נהג ללמוד עד ותיקין, ואחר התפילה היה לומד כמה שעות עד ארוחת בוקר, עובד עד מנחה גדולה, ואחר כך לומד עד הערב, כך היה נראה סבי. אבי כבר היה הרבה פחות, לא קם כל לילה בחצות, אבל לפחות קם לותיקין ואחר כך לומד כמה שעות, ואני אף פחות מכך... אך דבר אחד אני מזהיר אותך בני יקריר! שלא תעשה אותי לגביך כמו 'אָלְטֶר זיידע', אל תתרחק ממני כמנין ארבע דורות, אלא תרד כמו בן מאביו..."

עלינו לשמר את מסורת אבותינו ורבותינו, לא לשנות מחינוכם, לא לשנות ממורשתם והנהגתם. כולם ספוגים בניחוח קדום, ויסודם בהררי קודש. גם אם נראה לנו כי השינוי ישכלל, יפאר וירומם, השבח הגדול ביותר הוא, אפוא, לא לשנות כמלוא נימה! "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה!"

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל
שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

ברטט ובזיע קרא את דברי אביו: לבני יקירי חמדת לבבי הבוחר בחיי עולם חיי התורה, אמנם הורשתי לאחיק את כל נכסיי ולך איפה השארתי אך את בית האוצר... אמנם דע לך בני, 'שלך גדולה משלהם', גש לאלתר לפקיד הבנק המרכזי והצג בפניו את מכתבי המצורף בזה והוא יגיד לך כדת מה לעשות, לטוב לך כל הימים. זונדל אביך

גאב"ד חרדים הרה"צ אשר אנשיל כ"ץ שליט"א באור התורה והאמונה הנשקף מהמנורה

"בְּהֶעֱלֵתְךָ אֶת הַנֵּר אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה" (במדבר ח', ב')

עין מעצם ראות את ים התלמוד הפרוס לפניו, הבבלי והירושלמי ספרא ספרי וד' חלקי שולחן ערוך לפניו כשולחן הערוך. אולם מה גדלה תמיהתו כשהבחין מיד בתוך שורות הספרים בחסרונו הבולט של כרך הראשון של סדרת הבבלי מסכת ברכות דפוס וילנא מהדורה ראשונה שיצא לאור אך לפני כשלושים וחמש שנה קודם, הוא הסיק מניה והבין כי דברים בגו, הלא מימים ימימה למד יחד הוא ואביו בכרך זה, ואיו, למה נפקד מקומו. מיד החל לחפש בחורין ובסדקין ולפליאתו מצא את אבדתו מוחבאת בסתר בתוך מגירה נסתרת, שם שוכן אחר כבוד במקום שאינו שלו. שמחתו בוטלה בשישים בתמיהתו שהתעצמה וגברה שבעתיים - מה לה לתורה שמונחת בקרן זוית מוחבאת מעין אדם באין רואים עמוק בתוך מגירת סתרים. בהדרת קודש הוציאה באהבה וביראה, ובחרדת קדושה הניחה על השולחן פתח אותה בחביבות יתירה וכמעט שלא אחזו עלפון כשגילה למולו את כתב יד אביו המנוח ז"ל המתגלגל עלי שורות הגיליון שלפניו. ברטט ובזיע קרא את דברי אביו בזה הלשון: לבני יקירי חמדת לבבי הבוחר בחיי עולם חיי התורה, אמנם הורשתי לאחיק את כל נכסיי ולך איפה השארתי אך את בית האוצר, מעט הכמות ורב האיכות... אמנם דע לך בני, 'שלך גדולה משלהם',

ברש"י למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה וכו' אמר לו הקב"ה חייך 'שלך גדולה משלהם' שאתה מדליק ומטיב הנרות. ומקורו בדברי המדרש (רבה טז. תנחומא ה).

קראקא, עיר ואם בישראל, בשלהי יומי דקייטא שנת תרע"ה בסמטאותיה הישנות של הרובע היהודי. בני העיר מתהלכים כסהרורים, ותהום כל העיר. בכל זוית מבכים את האבידה הגדולה שאין לה תמורה עם פטירתו של פרנס התורה רחים מוקיר רבנן ותלמידיהון רודף צדקה וחסד, ר' זונדל ע"ה שהיה טוב לכל ורחמיו על כל אחיו. ר' זונדל היה ממקימי אהלי התורה בקראקא ומפטרוניהם, ובצדק קנה לו בחייו שם משמן טוב.

שני בנים השאיר אחריו ר' זונדל. הבכור, תורתו אומנתו. לא פסיק פומיה מגירסא ובתורתו יגהה יומם ולילה בר אוריין ובר אורייתא, והשני, תפס אומנות אביו בידיו ושקע בעסקי המשק, בגידול פרות וחליבתן, ובזריעת קש וחציר וקצירתם, כשראשו ורובו טמונים בהררי השחת. כאשר פתחו האחים את הצוואה נחשכו עיניו וליבו של אותו אח הבן-תורה. בראותו שאביו ר' זונדל ע"ה הוריש בצוואתו את עושרו הרב בהם אחוזות פאר ורפתות בקר ובהמות שדי וכל אשר בהם לאחיו הצעיר עובד האדמה הבקיא בכגון דא, ואילו לו האח הבכור הותיר לפליטה את בית אוצר הספרים הכולל בתוכו ספרייה תורני פרטית ואוצר ספרים כללי לטובת בני העיר לאלו שחשקו נפשם בתורת משה. הבן הבכור שהכיר בטיב אביו, תמה תמיהה כפולה ומכופלת הזו תורה וזו שכרה !?, הרי כל ימיו אשר חי היה מחשיב ומוקיר רבנן בכדי להגדיל תורה ולהאדירה, ועתה ציווה לנו איפכא, אתמהה. מי כמוהו ידע והעריך את ה'ששכר' על פני ה'בולון', ועתה העדיף להעניק לאחיו העם-הארץ את רוב עשרו ואילו להעוסק בתורה לא הותיר ולא כלום.

אולם, לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי, כאשר נכנס הבן לאוצר הספרים וראה את אשר לפניו מדפים עמוסים גדושי כתבי הקודש וספרים בכל המקצועות, התמלאו ריאותיו בהבל יינה של תורה שהפיג ממנו את צערו והשכיח את שהעיק עליו. הוא שבע

ח"ק קובע עיתים בקרקא ברח' יוזפכ 42. עד היום ניתן לראות שלט המנציח אשר עדיין מתנוסס עליה

גם שהרי 'איין נחמה כנחמת התורה' שעליה הכתוב אומר (תהילים ט) שהוא משיבת נפש, והיא הנחמה האמתית.

עוד י"ל שמצאנו מטמון נוסף הטמון בתוך המנורה הוא האמונה בה' - אורו של עולם, וכדאמרו (שבת כ"ב ב) מתיב רב ששת וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, בכל מצב ובכל עת עדות היא לישראל שבוודאי גם שם נמצא הקב"ה ומאיר לעולם כולו וליושביו במידת הרחמים וה' אור לי.

האמונה היא יסוד לכל התורה כולה, ושקולה מצוות אמונה כנגד כל התורה וכדאמרו (מכות כד). בא חבקוק והעמידה על אחת 'וצדיק באמונתו יחיה', ולכן הוא יסוד הכל 'ואמונה כל זאת וקיים עלינו כי הוא ה' אלוקנו' ומבעלדי האמונה אין לנו תקומה. ומבהילים המה דברי הרמב"ם בזה, וז"ל (פי' המשניות ברכות ט א): 'יקר בעיני ללמדך עיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדהו' עכ"ל. הנשר הגדול, הרמב"ם ז"ל, ראשון לראשונים ממסדרי ההלכות והמשנה, מאור הדורות המלמד לעמו ישראל תורה ומצוות ביד"ו החזקה בספרו משנה תורה בספר המצוות ובשאר חיבוריו המהווים יסוד לכל בר בי רב להיכנס לשערי ההוראה, אומר בבחירות שללמד דברי אמונה - יקר לו יותר מכל אשר אלמדהו, יותר מכל תרי"ג המצוות, במאות פרקי ספריו, באלפי חידושיו ובעשרות אלפי הלכותיו ונושאי כליהם המרובים, דקדוקי תג ותג ותילי תילים של דינים והלכותיהם, ועל כל אלו גוברת האמונה ויקרה היא מהם. נוראות.

ללמדך מעלת האמונה שהיא יסוד הכל ותכלית הכל.

ואי לכך בדין הוא 'ששלך גדולה משלהם' כיוון שהמנורה רומזת לאותה אמונה החשובה מכל, ולכן נחמו השי"ת בתורה ואמונה, מכיוון שהם גדולים מכולן.

ובאמת הני תרי מילי מעלייתא התורה והאמונה הרמוזים במנורה הינם כתרי רעין דלא מתפרשין ויחדיו יהיו תמיים. וכמובא בספה"ק

ושכרך הרבה מאוד, גש לאלתר לפקיד הבנק המרכזי והצג בפניו את מכתבי המצורף בזה והוא יגיד לך כדת מה לעשות, לטוב לך כל הימים. זונדל אביך.

אחר התאוששות ניגש בסקרנות רבה לנציג הבנק הציג את אשר הציג ומיד קד לו הפקיד בשמחה ובישר לו על העושר הגדול שהוריש לו אביו - אוצר עצום, הגדול ביותר במחוז, של מטילי זהב... שלך גדולה משלהם.

כשהשכיל הָבֵן להבין שבתורתו זכה גם לגדולה החליט להקים שם לאביו ולהוסיף בתוך בית האוצר שחקוק היה בשם 'חבורה קדושה קובע עתים לתורה' גם חדר גדול אשר ישמש לבית תפילה, ומאז והיה כל מבקש את ה' יקבע בה עיתים הן לתורה והן לתפילה. עד היום, מאה וחמש שנים מאז ניתן עדיין לראות בקראקא את בניין האוצר שעדיין מתנוסס לתפארה, וחרוטה כעטרה בראשה כיתוב נושן: ח"ק קובע עיתים לתורה.

אציין כי בעת שהותי כפעם בפעם בקראקא לצורך פיקוחי על מערכת הכשרות, נכספה וגם כלתה נפשי להיכנס לחצרות ה' של אותו אוצר הקודש ולקבוע בה עיתים לתורה, אולם מה מאוד כאבה נפשי בראותי ששועלים הילכו בה ונחלחנו נהפכה לזרים, ובתינו נהפכה לבתי מגורים לנכרים, סגורה ומסוגרת.

תורה ואמונה

הרמב"ן בפרשתו מקשה על דברי רש"י בהם פתחנו, שחלשה דעתו של אהרן שלא היה בחנוכת הנשיאים אמר לו הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב הנרות, ולכאורה, הרי בעבודת המשכן היו לאהרן עוד עבודות שהיה מצווה בו יתר על הנשיאים דוגמת הקטורת ומנחות ועבודת יוהכ"פ וא"כ למה נחמו הקב"ה בנרות דייקא. גם יש להוסיף על קושייתו, מה שאמר לו שלך גדולה משלהם במה גדולה הדלקת הנרות מהקרבת הקרבנות.

אלא יש לומר ולתרוץ שמצינו במנורה מעלה יתירה שהייתה טמונה בה. דהנה ידוע שמנורה מרומז לתורה דכתיב (משלי ו כג) כי נר מצווה ותורה אור, ומטעם זה הרגיל בנר הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים. כך גם ז' קנים שבמנורה מרומזים לתורה ע"ש חצבה עמודיה שבעה (שם ט א), שהוא התורה שיש בה ז' ספרים (חומש במדבר מחולקת לשלשה ספרים עד ויהי בנסוע. ויהי בנסוע. ומשם ואילך. רש"י וילקוט שמעוני שם, ויסוד דבריהם בגמ' שבת). וששינוי במשנה (פאה א א) ותלמוד תורה כנגד כולם ששקולה לימוד התורה נגד כל שאר התרי"ג מצוות, אם כן הוא הדין נרות המנורה הרמוזים לתורה ג"כ גדולים משאר כל המצוות וקרבת הנשיאים ביניהם. ולכן לזאת הייתה נחמתו של אהרן בנרות דייקא שבדין הוא ששלך גדולה משלהם.

מה גם הרי מקרא מפורשת הוא חשובת התורה לעומת עבודת הקרבנות כלשון הכתוב (שמואל-א טו כב) החפץ לה' בעלות וזבחים כשמע בקול ה' הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים. הרי שהתורה ובתוכה המנורה הרומזת לה חשובים טפי מהקרבת עולות וזבחים, ויש בה נחמה נכונה על חסרון הקרבנות בחנוכת המזבח. מה

טהורה ואור התורה גם יחד עד שיהיו שלהבות ישראל עולים מאליהם לעבודת הבורא ברוך הוא, באור המנורה היה אהרן הכהן הגדול מאיר לארץ ולדרים עליה באמונה ובתורה ובהם היה מטיב את הנרות - נשמות בני ישראל 'נר ה' נשמת אדם', הזריח בהם אורה ותורה שיהו מאירים אל מול פני המנורה הטהורה דא היא אורו של עולם בלבבות בוערים באש קודש.

ובזה יש להוסיף עוד ולפרש את מה שאמר לו ה' חייך שלך גדולה משלהם, היינו שהדבר הזה של 'תורה ואמונה' צריך להיות יסוד גדול שבו יתחזק האדם בכל ימי חייו, ומבלעדי זאת חייו אינם חיים.

(נעתק משיחה של גאב"ד חרדים)

דהא בהא תליא דעל ידי לימוד התורה זוכה האדם לאמונה בה' שהמאור שבה שמחזירו למוטב לראות באור ה', וכך גם להיפך כפי גודל אמונתו בנותן התורה כך יתרבה תורתו ומאי טעמא 'אנכי' ולא יהיה לך' מפי הגבורה שמענום כיוון שלא שייך שיזכה האדם לתורה מבלעדי אמונה באנכי ה' וכן להיפך לכן נאמרו שניהם מפי הגבורה, ולא בכדי מרומזים הני תרי יחד במנורה שהרי וילכו שניהם יחדיו, ולכן נחמו בנרות שיש בהם אלו השנים. והוא זה שאמר רב נחמן בר יצחק (שבת סא.). ירא שמים יוצא ידי שניהם, וזהו אהרן שהיה מקיים שניהם כאחת בעת הדלקת הנרות.

וזה היה עבודת אהרן הכהן בהעלתו את הנרות היה מטיב ומדליק עמהם גם את לבות בני ישראל לאביהם שבשמים באמונת ה'

אני מסיים את מלאכתי ואז מבטי נופל על הדופן הכפולה שבמכסה המזוודה, אולי נשאר שם מסמך חשוב כלשהוא, אני מהרהר. אני ממשש בתוך התא ומוציא מעטפה חומה שלפליאתי הרבה היא נושאת את שמי לכבוד הר"מ המסור הרב...

סיפור מדהים של השגחה פרטית בימינו אנו

מאת: הרב יהושע לייבזון

"הָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ד' עֲמָנוּ" (במדבר י', ל"ב)

שמי יעקב. אני גר בלונדון בשכונת סטמפורד היל. בערב שבת פרשת בהעלותך תשע"ט, היה ראשי תפוס. ידעתי שהשיר "לכה דוד לקראת כלה", עומד להתקיים במשפחתי על האופן של המשל. היו לי שלוש הצעות שידוכים לבתי היקרה שתחי', וכולם עשו רושם מצויין. הייתי נבוך ומבולבל, לא ידעתי להחליט מה מביניהם הוא המתאים ביותר, וכך נכנסתי לשבת קודש.

היה פרט נוסף שטרד את שלוותי. נשמע קצת מוזר ביחס לשמחה הגדולה שעמדה לפקוד את מעוננו, אבל כאשר דמיינתי את הרגע הזה שבו נשתה לחיים, זכרתי שאז יגיע הזמן לשלם לשדכן את המגיע לו, ואין לי שום מושג מהיכן להביא את הסכום הדרוש. השידוך לא יתעכב בגלל עניין פעוט כזה, ואם השידוך ייגמר לפני שיהיה לי כסף ביד, אאלץ ללוות ממישהו.

ואני אינו לווה כספים, ברוך השם יתברך, אני חי בצניעות, כשיש לי כסף - קונה, וכשאין - אין. בני ביתי למדו להסתדר, ואני את השתדלותי עושה להביא טרף לבני ביתי. עכשיו, עם השידוך הקרב, הבנתי כי כמויות הביטחון שצריך לגייס כדי לעבור את התקופה הזאת, הם ברמה אחרת לגמרי מזו שהורגלתי בה עד עתה. הלחץ תפס אותי, בעיקר על הספק באיזה שידוך לבחור, וגם על דמי השדכנות. לא הכרתי את התחושה הזאת, ותהיתי על עצמי, איך יתכן שבשעה שכולנו מרוגשים מהעומד

להתרחש אני נתפס לפכים קטנים. איפה כל מה שידעתי עד היום? איפה כל משפטי האמונה ופסוקי הביטחון? עלי לאסוף אותם מחדש, ולהקשיב להם כמו לא שמעתי מעולם.

וזאת היתה ההארה הראשונה שברצוני לספר עליה. באותו שבת התארח על שולחני בחור צדיק שיד ושם לו בספרי קודש ובסיפורי צדיקים, פה מפיך מרגליות. האורח הזה, כך חשבתי, נשלח אלי במיוחד משמים, לחזקני בזו השעה.

"בוא נדבר על העניין של ביטחון בהשם, ביקשתי מהבחור, "אני צריך חיזוק".

הבחור נענה לאתגר, וכמו תמיד, גם הפעם הוא מצד מיד סיפור

עיני הוצפו דמעות. בשום שלב לא יכולתי לדמיין שככה יתגלגלו הדברים, מעולם לא קיבלתי מתלמיד אפילו רבע מהסכום הזה. ריבנו של עולם דאג לי, ארגן לי, סידר לי את כל הסכום שאני צריך בדיוק בזמן!

בימים הבאים התבהרה התמונה, וכבר ידענו לאיזה שידוך הקב"ה מוביל אותנו.

ביום חמישי י"ז סיון, בסיעתא דישמיא, עמדנו לברך על המוגמר, וכשנודע לי שהשדכן גם אמור להופיע במסיבת האירוסים, התפללתי שוב להקב"ה במילים אלו: איני יודע באיזה מדרגה של ביטחון אני, אבל רצוני להיות בעל ביטחון, אנא, אינני רוצה ללוות, תעזור לי שלא אצטרך להגיע לזה. והתחננתי מעומק הלב: נא, ריבנו של עולם, קח את מקצת הביטחון שאני מסוגל להעמיד לפניך, ויהא חשוב בעיניך כאילו בטחתי בך בשלמות. בשעה שמונה וחצי שערב עמדתי לצאת מהבית לכיוון תחנת האנדער גראונד 'זו הרכבת התחתית הלונדונית' שתוביל אותי לאזור גולדרס גרין, לבית החתן למסיבת האירוסין, אלא שאז נזכרתי במצווה שלי.

בישיבה בה אני משמש כ"מ, לומד בחור חשוב. הבחור הזה פרוש מענייני העולם הזה. שום דבר הוא אינו מסדר לעצמו, היו כאלה שניסו לעזור לו ולכוון אותו להסתדר, אבל אני, רוח אחרת היתה עמי. אמרתי לעצמי, שתהא זו זכות עבורי לארגן לו את הדברים. בסופו של דבר, אי אפשר לדעת מה יקרה בעוד ארבעים שנה, ואפילו רק בעוד עשרים שנה. שמו של הבחור תמיד לצאת ברבים לגאון ולתפארת, כתלמיד חכם מובהק אשר שם לילות כימים בלימוד התורה, ואני עוד עשוי להיות זה שיספר בהתרגשות כי זכיתי להציע את מיטתו בישיבה... גם את בסופו של דבר ישאר הבחור אלמוני, הרי שאין סיבה לעצור אותי מהדמיון המבורך הזה, שיש בו לבחור הן הטבה גשמית והן הטבה רוחנית, שכן כאשר חושבים טוב על השני, הטוב שבו צף ועולה למעלה, וזה משפיע עליו למעשה.

בשבועיים האחרונים, לא חש הבחור בטוב ולא היה בישיבה. בבוקר התקשר אלי אביו של הבחור והוא סיפר לי שבעז"ה היום

רבי אשר פריינד זצ"ל בנה כמה בניינים ברמות, והיה צריך לשלם מקדמה של שני מיליון שקלים מזומנים לקבלן. לא היה לו שום מושג מהיכן להשיג אותם, והוא הלך להתבודד ולבקש ממי שהכל שלו, שיתן לו. עמד וביקש הפציר והתחנן, ופתאום שינה את טעמו. נעצר מתחננוני, ועשה חשבון כזה: הרי אינני צריך להביא היום את הכסף. תאריך התשלום יחול רק בעוד שלושה ימים, אז מה קרה לי היום? מה פתאום אני מודאג כל כך? הרי אם יהיה לי היום את הכסף הלא אפקיד אותם בבנק, וכי איני סומך על הקב"ה שהבנק שלו עובד טוב לפחות כמו הבנק שלי?

הרי ברגע שאצטרך, הוא ישחרר לי את הסכום! "ריבנו של עולם", קרא ר' אשר פריינד מעמקי לבבו, "אני רוצה לסמוך עליך!!! תחזק אותי בביטחון גמור!" מרגע זה ואילך שוב לא התפלל על שני מיליון שקלים, אלא על מצרך יקר בהרבה. הוא ביקש על ביטחון, שהקב"ה יחזק אותו וייטע בקרבו את התחושה האיטנה כי הוא סמוך ובטוח בחסדו יתברך. כך התפלל במשך כמה שעות!

למותר לצין שביום שהוא היה צריך את הסכום, הגיע אליו כל הכסף באורח פלא.

הסיפור חיזוק אותי מאוד. השבת, מקור הברכה, עברה עלי התרוממות גדולה. התענג על השם- ויתן לך משאלו ליבך. ביום ראשון שיניתי כיוון בתפילת 'אתה חונן'. במקום לבקש שיחונן אותי בדעת להחליט באיזה שידוך לבחור, התפללתי מעומק הלב שיחונן אותי שאדע ואבין שאני עומד לגמרי מהצד, והקב"ה מוליך אותי לשידוך הנכון. בקשה נוספת ביקשתי בברכה הזו, שהשם ייתן לי את השכל הישר, לדעת עד כמה אני צריך להשתדל להשיג את הכסף לתשלום לשדכן.

נכון שאני מתפלל ומבקש מהקב"ה שיחזקני בביטחון, אבל איך אדע מהי דרגתי ומה אכן נדרש ממני? קראתי לאחרונה במאמריו של המשפיע רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, ששמע מחתנו של האדמו"ר מתולדות אהרון זצ"ל, שחמיו זצ"ל הוציא ספר על אמונה, ורצה להוציא גם ספר על ביטחון. הוא כבר כתב את הספר, אך לבסוף, לא הוציאו לאור. הוא הסיבר זאת בכך שאנשים יכולים לטעות בענייני ביטחון. זהו דבר מסור ללב, וכל אדם צריך לעשות השתדלות לפי מידת הביטחון שיש לו. קשה לקבוע את הגבול הדק שבין השתדלות רצויה שהיא מצווה, לבין איש השתדלות יתרה. לפעמים אדם משאיר את בני ביתו רעבים בתואנה שהוא בוטח בהשם שישלח לו את מזונו ללא השתדלות, כאשר האמת היא שהוא בסך הכל מתעצל. להוציא ספר לרבים, ולקבוע כללים מתאימים לכולם, זה דבר בלתי אפשרי.

ומפני שאכן אין ספר כזה, ואין מי שיעמוד ויפסוק לי בצורה מפורשת כמה עלי להשתדל עמדתי ופרשתי תחינתי לפני המגן לכל החוסים בו, שיחונני דעה בינה והשכל, ויכוון אותי להתנהג באופן הנכון לי, כרצונו יתברך.

שבמכסה המזוודה, אולי נשאר שם מסמך חשוב כלשהוא, אני מהרהר. אני ממשש בתוך התא ומוציא מעטפה חומה שלפליאתי הרבה היא נושאת את שמי לכבוד הר"מ המסור הרב... ומה במעטפה? 2,000 יורו! לא פחות ולא יותר. עיני הוצפו דמעות. בשום שלב לא יכולתי לדמיין שככה יתגלגלו הדברים, מעולם לא קיבלתי מתלמיד אפילו רבע מהסכום הזה. ריבנו של עולם דאג לי, ארגן לי, סידר לי את כל הסכום שאני צריך בדיוק בזמן! היה לי די כסף לשלם לשדכן, לקנות ש"ס לחתן, ואף לקנות מתנה לכבוד ה'תנאים' שיתקיימו בקרוב. טאטע זיסער! אין עסק טוב יותר מלבטוח רק בכך. תן לי את הכוח והשכל לסמוך עליך תמיד!

(מתוך עלון השגחה פרטית, עלון מס' 29)

הערב יחזור הבחור לשיבה, וביקש לי שאעזור לו להתארגן. הדבר פרח מזכרוני. בדיוק כשהייתי בדרך לרכבת נזכרתי בכך, ידעתי שאם לא אסדר לו מקום לישון, הוא פשוט יישן על ספסל. נלחמתי עם עצמי, אם לפנות ימינה או שמאלה, לכיוון התחנה או לכיוון הישיבה, ולבסוף החלטתי שעל המצווה איני מוותר בשום אופן. הלכתי לכיוון הישיבה ומצאתי את הבחור עייף ויגע. כיוונתי אותו אל החדר שלו, פתחנו את המזוודה וסידרתי לו את חפציו. יש בגדים שצריך לתלות בארון, יש חפצים שחשוב להניח במגירה, ויש כמה פריטים שצריך לקפל ולהניח על המדף. תוך זמן קצר היתה על המזוודה מאורגנת יפה בחדר. אני מסיים את מלאכתי ואז מבטי נופל על הדופן הכפולה

תוך כדי שהוא מביא את הספרים לשולחן, שמע הגר"א גניחובסקי את שיחת רעייתו הרבנית עם השכנה, וכהרף עין נטל את שפופרת הטלפון, והתקשר לכמה שכנים שהכיר. עד מהרה מצא את השכן שברשותו זוג הנעליים הדרוש...

ומדוע חשש הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל מפני הפיכתו לפרופסור?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

והאיש משה עניו מאוד (י"ב, ג.)

לכולנו, כל מי שמסתובב בעולם, יש הרבה שאיפות, רצונות ומאווים. אנשים שואפים להיות תלמידי חכמים, רוצים להיות גם בעלי חכמה ותבונה בכל התחומים, להיות מוערכים, לזכות בנחת יהודית, להיות בריאים ועשירים. אנשים רוצים להיות מוגנים בשמירה עליונה שמימית מפני כל מרעין בישין הקיימים בעולם, וגם גיבורים ורבי כח, מוצלחים, משכילים ומאושרים.

רשימת השאיפות היא ארוכה, הקושי הוא במימושה. כמה קשה לממש כל שאיפה ורצון, כמה השקעה נדרשת כדי להגיע לכל הישג קטן. כולנו מחפשים את הדרך הבטוחה, הקלה והמבטיחה, נוסחת קסם שכזו שתפתח בפנינו את השערים כולם - רוחניים וגשמיים כאחד, ותוביל אותנו להגיע להישגים, למימוש השאיפות, להצלחה הנכספת. האם יש דרך כזו? האם יש מפתח מאסטר שפותח את השערים כולם?!

התגלית היא שיש דבר כזה. יש דרך חיים שאם הולכים בה, ערך נעלה שאם פועלים לאורו, מידה שניתן לקנותה ולנהוג על פיה, שמבטיחים את מימוש היעדים הללו, את מכלול השאיפות שלנו. לערך הזה, למידה הזו, יש שם: מידת הענווה.

מידת הענווה אינה התכחשות להישגים אליהם הגענו, או שלילת המעלות בהן זכינו. משה רבינו - שפרשת השבוע שלנו מכתירה אותו

כעניו מכל האדם, ידע גם ידע כי הוא מנהיג ישראל, ומי שבורא עולם משוחח עמו כדבר שגרתו. הוא גם ידע על צדקותו ופרישותו, והכיר בכך שהוא גדול הנביאים מאז ולעולם. ודווקא לכן - - -

משה רבינו היה עניו. ענווה - היא לדעת שכל מעלה שיש לך - היא לא שלך. כל הישג שהגעת אליו - הוא לא בזכותך. כל יעד שכבשת - זה לא בגבורתך. בין בהישג רוחני כביר ובין בהצלחה גשמית פעוטה, ענווה - בהגדרתה - היא ההכרה שאין זה מכח האדם, אלא מתנת שמים. לענווה יש צורות ביטוי רבות, אבל ראשיתה היא בשינוי החשיבה האישית, בחידוד התבונה שכל הישג אינו אישי!

ברגע בו יושב האדם לבדו, והוא עורך את מאזן הצלחותיו והישגיו, כאן מקום הענווה. ענווה היא להבין שהידיים אינן שלי, המוח המבריק הוא לא בגללי, החכמה שיש לי אינה בזכותי, והרגליים בכוחן רצתי למרחקים אינן רכושי. כל הישגיי - הכל מתנת שמים. ואני לכשעצמי - מה אני? מה חיי? האם אני חכם לולא נתן בי בורא עולם חכמה? האם אני גיבור לולא קיבלתי כוחות ממעל? האם יכולתי לראות, לשמוע, להחכים, להתעשר ולהתאשר - לולא ה' נתן לי הכל?!

זוהי ענווה, זו משמעותה. הכרה בכך שכל מה שיש לי הוא מאבא שבשמים, הוא נתן לי את הכל. את העניים שרואות למרחוק, את המוח שמעבד מידע, את האוזניים ששומעות, את הידיים שפועלות, את הנשימה שנותנת חמצן. הכל הוא ממנו, אני בסך הכל גוף זעיר, בורג פצפון במערכת. כשם שאני מה שאני - יכולתי להיות מישהו אחר לחלוטין, נטול כל הישג ומאופס מכל הצלחה. מי שעשה את ההבדל - הוא מלך מלכי המלכים, אני פשוט כלום!

ומי שמחדד את התובנה הזו במוחו, מי שמטמיע אותה בתהלוכות חיי - הוא עניו. וענווה - היא נוסחת הפלא המבטיחה הישגים כבירים בכל תחומי החיים, כפי שמגלה הרבינו יונה בפירושו לפסוק 'עקב ענוה יראת השם, עושר וכבוד וחיים':

הלא בערכים המנויים כאן, יש את כל הישגי החיים החשובים: יראת שמים, עושר, כבוד - הניתן רק לאנשים חכמים, וחיים - הבריאות, אריכות ימים. ארבעת הערכים הללו מקפלים בתוכם את כל מה שאדם זקוק לו לצורך חיים מאושרים, וארבעתם - מגיעים בעקבות ענווה, כי היא נוסחת הפלא שמבטיחה אותם, מפתח המאסטר שפותח את שעריהם!

אם אנו רוצים להגיע להישגים בחיים, רוחניים כגשמיים, כל מה שעלינו לעשות הוא לסגל לעצמנו את מידת הענווה, להכיר בכך שאנחנו לא 'כאלה' חכמים ונבונים, 'כאלה' מוכשרים ומצליחים, 'כאלה' גיבורים ורבי עוצמה. כל מה שיש לנו ניתן לנו במתנה מבורא עולם, וככל שנכיר בכך - ייקל עלינו להיות ענווים באמת, בלי לזלזל במה שהשגנו ובלו להפחית מהאושר לנוכח הצלחותינו, ובכל זאת - לדעת שזה לא משלנו, זה משל בורא עולם!

הבה נאמץ את דרך החיים של הענווה, נבין שהעובדה שאנחנו מוצלחים בתחומנו - אינה הצלחתנו, אלא קביעה שמימית רוחנית, שיכולה להשתנות בכל רגע. לפיכך, הבה נראה את עצמנו כשווים בין שווים, ננהג בכבוד וברגישות כלפי כל אדם, נכבד וניתן יחס אוהד לכל יהודי באשר הוא. ננסה לעזור לכל אחד, לחייך לכל אדם, להעניק סיוע לכל מבקש - בלי להתנשא, בלי להתפאר, בלי להתיהר. כי הענווה - היא המפתח לחיים מאושרים באמת!

ארוחה בהמתנה...

היה זה בבוקרו של יום י"ג בניסן, היום שבערבו בודקים את החמץ. בכל בתי ישראל שוררת תכונה רבתי לקראת החג המתקרב, הכל עסוקים וטרודים בנקיונות וקניות אחרונות. הגאון רבי ישראל גרוסמן זצוק"ל - ראש ישיבת פינסק קארלין, שהיה באותה עת בחור צעיר, נכנס לבית כנסת מקומי וביקש ללמוד בו.

עד מהרה פנו אליו הגבאים, והסבירו כי בשעות אלה מנקים את בית הכנסת לקראת החג, והוא מתבקש לחפש בית כנסת אחר ללמוד בו. הבחור הצעיר יצא ופנה לבית כנסת אחר, אך עוד טרם כניסתו גילה כי נחל מים שוצף עיגולי קצף לבן יוצא משעריו - מה שאומר שגם בית כנסת זה בעיצומה של מלאכת הנקיון. לפיכך הבחור פונה גם ממנו, ובאין בית כנסת נוסף בקרבת מקום - הוא מביט אנה ואנה, לחפש מקום ללמוד בו.

לפתע הוא מבחין בביתו של גדול הדור, הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. 'ניחא', מהרהר הבחור, 'אעלה לביתו של הגאון בינתיים, ואשוחח עמו בדברי תורה!' - שש על ההזדמנות. הוא מגיע אל הבית, נוקש בדלת, ורבי איסר זלמן מקבל את פניו בברכה ובחיוך רחב, ומזמינו להיכנס.

הבחור הצעיר נכנס, וכשנשאל לפרש בואו - הסביר כי בא לדבר בלימוד עם הגאון. 'נפלא!' - שש הרב מלצר כמוצא שלל רב, ומיד שקעו השניים בדיון ער בסוגיות חג הפסח ובמצוותיו השונות. בזווית עינו הבחין הבחור כי על השולחן מונחת פרוסת לחם ולצידה כמה ממרחים וכוס קפה, אך הואיל והיו שקועים בדיון לימודי עיוני - לא שת לבו לכך שכנראה הגאון בעיצומה של ארוחת הבוקר...

חולפת שעה, וגם יותר. שעת חצות היום הגיעה, ולפתע נכנסה הרבנית הביתה - שבה מקניות בשוקי העיר לקראת החג. עם כניסתה, הבחינה כי ארוחת הבוקר שהכינה מוכנה על השולחן וטרם נאכלה, ושאלה את בעלה הגדול לפרש הדבר. ורבי איסר זלמן, בענווה אופיינית, השיב בפשטות:

'הלא נכנס לכאן בחור בן תורה, לשוחח עמי בלימוד. איך יכולתי להפסיק באמצע השיחה עמו?!' - - -

'והרי' - שבה הרבנית והקשתה - 'היה ניתן לומר לבחור כי ימתין קמעא כמה דקות, עדי יסיים הרב את ארוחתו! הלא בטוחני כי הבחור היה מסכים לכך, להמתין כמה דקות כדי שהרב יסיים את הארוחה ותוכלו לשוחח בלימוד בנחת!' - אמרה הרבנית, כשהבחור מהנהן בראשו...

'אכן כן', חייך רבי איסר זלמן, 'וכי אני פרופסור נכבד שיש להמתין לו? הגיע הבחור, ביקש לדבר עמי בלימוד. מהיכן תהא לי התעוזה להורות לו להמתין?!' - - -

את הסיפור, שהובא בספר 'לב ישראל', סיפר גיבור המעשה - הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל בעצמו, והוסיף: 'האמת היא, שאינני סולח לעצמי על שהעזתי לעכב את גדול הדור מסעודתו, על שבגללי התעכב רבי איסר זלמן מלאכול. לו הייתי יכול להשיב את הזמן לאחור - בוודאי שהייתי מקדיש תשומת לב כדי להבין שהרב אמור לאכול עכשיו, והייתי מציע מעצמי להמתין. ובכל זאת - הדבר היה כדאי:'

כי יותר מכל מה שלמדתי באותה שיחה עם הרב מלצר - למדתי מהי ענווה. מהי פשטות. כיצד גדול הדור, רבי איסר זלמן מלצר שכל עולם היהדות רועש ממנו, שספריו 'אבן האזל' הפכו לאבני יסוד, והוא מתחייך בפשטות ומגחך על הרעיון שמישהו יצטרך להמתין לו, ואפילו הוא בחור צעיר...'

התייצב לסעודת השבת, ולכל אורך הסעודה היטיב להסביר אמרים 'נפלאים' על פרשת השבוע, 'מצייד' את הרב באמרי חן לקראת הדרשה בסעודה שלישית...

ויהי באחד הימים, הכביד עליו החולי בו לקה, והוא נשלח לאשפוז. ימים ושבועות ארוכים נעדר מבית הרב, ובשובו - צהל לקראתו הרב כמוצא שלל רב: 'הלא תבין, שכל תקופת היעדרותך התקשיתי כל כך למצוא רעיון יפה לסעודה שלישית! ברוך בואך בצל קורתתי!' - שש הרב לעברו ושב להאזין לו בקשב...

סיפור מופלא זה, שפורסם בגילון 'תורני-המבשר', מאיר ומחדד עד כמה הענווה היא תנאי יסודי להשלמת בניין אישיות האדם, עד כמה הגאווה וההירות מרחיקות כל סיכוי לכך. הנה כי כן, אותו גאון שרבים כל כך צעדו לאורו ונהגו לפי פסקיו, לא ראה כל פחיתות מעמד או נמיכות קומה בהאזנה לאותו הלך זר ומוזר, ואדרבה - שש ושמח להעניק לו תחושת חשיבות כשווה בין שווים...

הבה נאמץ את הגישה הזו, להתייחס לכל אדם בכבוד ובהערכה, מתוך הבנה שאיננו בעלי מעמד מיוחד או רם ונישא, ההיפך - כולנו אנשים, צנועים, ענווים, מכבדים כל אדם באשר הוא אדם. רק כשאדם מפנים אל לבו את הענווה, רק כשהוא מחדד בנפשו את ההכרה שאינו בעל מעמד עילאי על סובביו - הוא יכול להתפתח ולצמוח, להעצים את אישיותו ולהגיע לכל הישגיו הנשואים!

מאתר הנעליים לתחפושת...

היה זה במוצאי שבת זכור, בשעת ערב מוקדמת יחסית. השבת יצאה זה מכבר, גביע ההבדלה כבר הושב לארון, והגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל שמח לארח בביתו את החברותא שלו במוצאי שבתות, עמו נהג ללמוד בקביעות מדי שבוע. על השולחן כבר הונחה ערימת הספרים לקראת הלימוד המשותף, ואז שמע רבי אברהם את רעייתו הרבנית משוחחת עם אחת השכנות, השואלת אם אולי יש לה זוג נעליים לבנות, מס' 24...

מה קרה? ובכן, היום שלמחרת הוא יום מסיבות הפורים בבתי הספר, ובכל בתי ישראל שוררת תכונה רבה - להתאים את התחפושות השונות. זה זקוק לכתר ואחר לציץ של כהן גדול, וגם בקרב הבנות - זו צריכה תחפושת של אסתר המלכה וזו משלימה את השרביט של הנסיכה. ובמקרה זה - להשלמת התחפושת של בתה, היתה השכנה זקוקה לנעליים במידה 24, והדבר דחוף למדי - שכן המסיבה היא מחר בבוקר...

הרב גניחובסקי, תוך כדי שהוא מביא את הספרים לשולחן, שמע את שיחת רעייתו הרבנית עם השכנה, וכהרף עין נטל את שפופרת הטלפון, והתקשר לכמה שכנים שהכיר. עד מהרה נמצא השכן שברשותו זוג הנעליים הדרוש, והרב גניחובסקי צהל כשבישר לרעייתו הרבנית: 'נא הודיעי לשכנה שלמשפחת ג. מהבניין הסמוך יש נעליים מתאימות, והם מוכנים להשאילן בחפץ לב!' - אמר הגאון, ושקע אל סדר הלימוד עם החברותא כאילו לא קרה דבר...

סיפור מופלא זה, שמובא בספר 'ויאמר הנני', פותח לנו צוהר לענווה אמיתית - שאינה אלא גדלות בלתי נתפשת. אותו גאון, שכל דקה

וללמדנו בא: לא רק שענווה לא מקטינה את האדם - היא מגביהה את קומתו שבעתים. הנה כי כן, גאון הדור לא העלה בדעתו לבקש מבחור צעיר להמתין, פשוט כי לא העלה על דעתו שהוא במעלה יתירה ממנו. כי כשאדם עניו באמת - יחסו לזולתו משתנה, מסירותו לאחרים גואה, נכונותו כלפי יהודי זר - צעיר כמבוגר מתעצמת.

הבה נאמץ את המסר הנפלא הבוקע מהסיפור. אדרבה, ככל שאנו גדולים, חשובים, נכבדים יותר - כך כדאי לנו לאמץ את מידת הענווה, להתמסר לכל יהודי בלי להתנשא עליו, לפעול למען הזולת בלי להתייגר עליו. ענווה - היא הגדלות האמיתית!

הגאון הזקוק ל'גאון'...

מדי יום ביומו, היה הגאון רבי משה הלברשטאם זצ"ל משכים קום לבית המדרש, להתפלל במניין הקבוע. כשם ששעת התפילה ומקומה היו קבועים, כך - פחות או יותר - היו המתפללים קבועים אף הם. והנה, ביום מן הימים הוא מבחין באורח חדש שהגיע למניין, ולאחר התפילה - כדרכו להקדים שלום לכל אדם - פנה אליו הרב הלברשטאם בלחיצת יד חמה ובברכת 'שלום עליכם' לבבית...

הרב נכנס עמו בשיחה, ודי מהר הבין כי האיש שלפניו אינו בריא בנפשו. הלה דיבר גבוהה גבוהה על מעלותיו הנפלאות וחכמתו המרובה, כשניכר גם ניכר כי האיש פשוט סובל ממחלה לא עלינו. עתה, כשהרב הלברשטאם פנה אליו ושוחח עמו בנעימות, החליט האיש כי בשלה השעה להרצות את חוות דעתו המקצועית בכל תחומי החיים, והחל מסביר לרב מה דעתו על הכלכלה ומדיניות החוץ, על הפוליטיקה וחדשות אמש, ועוד ועוד...

והרב הלברשטאם, שכל הנושאים הללו גם יחד לא עניינו אותו כקליפת השום, עמד והאזין ברוב קשב, מביע התעניינות והתפעלות מה'חכמה' הרבה הגלומה באיש שלפניו ובתובנותיו. והאיש לא נחה דעתו, ולאחר סיים להרצות את משנתו הסדורה בנושאי חולין, פתח והחל להרצות משנה סדורה לא פחות בסוגיות הש"ס ובפרשת השבוע, כשהוא מדבר רחוק ממין העניין ובכל זאת הרב הלברשטאם מקשיב לו ומתפעל ממש מ'חידושי' הגאונים...

אכן כן, מני אותו יום הבין הלה כי הגיע אל המנוחה ואל הנחלה. שנים רבות הוא מחפש מישהו ש'יעריך' את תבונתו הרבה ויקשיב למאמריו המחוכמים, ועתה מצא את האיש הנכון. הוא החל הקפיד לבוא ולשוחח עם הרב מדי בוקר, כשהרב מודה לו, מחמיא לו, ומבקש לוודא כי יבוא גם מחר...

בהמשך, כשהבין הרב כי הלה חסר מקום אירוח בשבת, פנה אליו ואמר: 'הלא וודאי כבודו יואיל לסור אליי, ולסעוד על שולחני את סעודות השבת! כך נזכה ליהנות מצוף אמריך מדי שבת בשבתו, ויותר מזה: הלא בתפקידי כרב, מוטל עליי לומר דברי תורה בסעודה שלישית לכל הקהל, ולא תמיד יש לי רעיון יפה לומר. עתה, בזכותך, יהיה לי תמיד מה לומר, פשוט אצטט מדבריך המאירים!'

הלה לא ידע את נפשו מאושר, ושש ושמח על ההזדמנות. עתה, משניתנה לו הרשות ואדרבה - הרב ביקש ממנו לסייע לו להכין דרשה לסעודה שלישית, לא היה מאושר ממנו. ברוב עיזוז וגבורה

המפתח לבניין אישיות האדם, וככל שנהיה ענווים יותר - כך נבטיח את צמיחתנו והצלחתנו בכל התחומים!

מזמנו היתה יקרה וחשובה, וכבדרך אגב, בתוך כדי ההכנות ללימוד התורה משוש חייו - לא חש כל פחיתות כבוד בדאגה עמוקה לתחפושה של בת השכנים...
ללמדנו: ככל שאדם גדול יותר - כך הוא עניו יותר, לא חש יהיר או מתנשא, מתמסר לסייע לכל יהודי בשמחה ובטוב לבב. כי ענווה היא

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **מאיר שפרכר** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית

שלוחה 2/2

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית

שלוחה 2/1

הרב **אפרים סגל** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית-אידיש

שלוחה 2/3-4

הרב **אריה זילברשטיין** שליט"א
הדף היומי בהלכה • עברית

שלוחה 1

הרב **יצחק לובינשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • אנגלית

שלוחה 2/6

הרב **מרדכי שלמה פריינד** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש

שלוחה 1/3/1

הר"ר **אברהם פוקס** הי"ד
הפוחת בכל יום - המייל היומי של דרשו

שלוחה 3/1

הר"ר **שלום יכנס ואברהם פוקס** הי"ד
לקראת שבת מלכתא
סיפורים ופינים מפרשת השבוע

שלוחה 7

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

שמועות על 'מופת' היו מתהלכות ברחובות וואלאז'ין, על כך שכל אימת ששלג כבד מכסה את העיר והרחובות נחסמים, הרחוב המוביל אל הישיבה, בו עוברים הבחורים בדרכם לבית המדרש, ריק ונקי לגמרי משלג, כאילו באורח נס ופלא, לא יורד שם שלג....

שבת קודש, י"ד בסיון יום ההילולא של מרנא רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע

הרב ישראל ליוש

בהספדו על מרנא הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זצ"ל שיום ההילולא שלו יחול בשבת קודש י"ד בסיון, תמה הגאון רבי דוד מנובהרדוק זצ"ל: הרי הקב"ה ממלא את שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש, והנה רבי חיים נולד בז' בסיון ונפטר בי"ד בסיון, ומדוע, אם כן, לא מילא הקב"ה את שנותיו מיום ליום?

אלא, יישוב הג'ר דוד, באברהם אבינו נאמר 'התהלך לפני והיה תמים', ופירש"י שתמימותו היא מצוות המילה, כי כל זמן שהיה ערל, הרי הוא בעל מום. ואם כן, הפסוק 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' נדרש כך: מיום תמימותם של הצדיקים, היינו מיום המילה שעליו נאמר 'היה תמים', יש להם נחלה לעולם הבא.

אשר על כן - ספד לו רבי דוד - ברבי חיים וואלאז'ינער נתקיים בהידור רב הפסוק 'את מספר ימין אמלא', שהרי הוא נפטר ביום י"ד בסיון, היום בו נכנס בבריתו של אברהם אבינו ונהיה 'תמים'.

ואל תתמה ממשו רבינו שנולד ונפטר בז' באדר, ומדוע לא נפטר ביום מילתו? משום שמשו רבינו נולד מהול, וא"כ תמימותו היא מיום לידתו!

פעם בערב שבת, בא רבי חיים מוואלאז'ין ל'וילנא', אל עירו של מורו ורבו הגר"א זי"ע, הוא נכנס לבית המרחץ לרחוץ לכבוד שבת, ובינתיים נודע לבני העיר כי רבי חיים בא, והשמועה הגיעה אף לאזנו של הגר"א. מיד שלח הגר"א לקרוא לו, ורבי חיים הזדרז לקיים מצוות רבו.

כאשר נכנס לחדרו, מצא את הגר"א כשמראהו רע מאוד, ועל מצחו מטפחת, והוא שקע ראשו ורובו בענין לימודי. כשראה אותו הגאון, פנה אליו ואמר לו שזה זמן רב הוא עמל להבין סוגיא בירושלמי, וביקש ממנו את עזרתו...

"אם הרב אינו יכול לבאר הסוגיא, איך אני אבאר אותה?!" - תמה רבי חיים. "טובים השנים מן האחד" - ענה לו הגר"א ותיכף הרצה לפניו את הקושיות על הסוגיא, וישבו שניהם לעמול על הבנת הענין.

ולפתע, התעורר רבי חיים ואמר שעלה במחשבתו מהלך בסוגיא ואמר אותו להגר"א. מיד צהל פניו של הגאון ושמח מאוד על הבנת הסוגיא. אז קרא הגר"א למשמשו וביקש ממנו שיביא לו משהו לאכול.

לאחר מכן, שמע רבי חיים מאנשי ביתו של הגאון, שכבר שלושה ימים ושלושה לילות לא בא אוכל לפיו, מחמת שהיה טרוד בהבנת הירושלמי, ולכן היו פניו רעים, עד שבא והאיר לו הסוגיא וצהבו פניו.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

קצרה היריעה מהכיל תיאורים על שלמותו ותמימותו של מרנא הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע, שלמות בתורה, שלמות ביראה ושלמות במידות. נלקט פירורים זעירים מגורן ענק של עובדות ומעשים, נאמץ אל לבנו לקחים, ויהא זה לעילוי נשמתו הצרורה בצרור החיים.

שמועות על 'מופת' היו מתהלכות ברחובות וואלאז'ין, על כך שכל אימת ששלג כבד מכסה את העיר והרחובות נחסמים, הרחוב המוביל אל הישיבה, בו עוברים הבחורים בדרכם לבית המדרש, ריק ונקי לגמרי משלג, כאילו באורח נס ופלא, לא יורד שם שלג, שלא להקשות על הבחורים בלכתם ללמוד תורה.

לילה אחד - כך היה מספר בהתרגשות עד דמעות רבינו חיים הלוי סולובייצ'יק זצ"ל - ירד שלג כבד מאוד, וכאשר פסק מעט השלג, הבחינו שני בחורים כי רבם הנערץ רבי חיים מוואלאז'ין מפנה בעצמו בחשכת הליל את השלג מהרחוב המוביל אל הישיבה ומנקה היטב את המקום עד אשר נראה כאילו לא ירד שם שלג כלל, והכל כדי שיהיה יותר קל לבחורים להגיע לישיבה... או אז התגלה סוד ה'מופת'....

- ◆ באיזה מקרה מקיימים את 'יחץ' לפני 'קדש'?
- ◆ מאכל 'ספוגי' - האם צריך למועכו לפני מדידת 'כזית' ממנו?
- ◆ הנשבע שלא לקיים מצוה - האם צריך לקיים את השבועה?

של אכילת מצה ומרור, פסק השולחן ערוך שהנפח הוא כחצי ביצה.

- יש אומרים ששיעור ה'כביצה' ההלכתי, הוא כביצה בינונית שבזמננו - כ"ס 50 סמ"ק; ויש אומרים שהוא כשתי ביצים בינוניות בנות זמננו, כלומר כ"ס 100 סמ"ק.
- את שיעורי ה'כביצה' וה'כזית' מודדים בגוף המאכל בלבד, ללא צירוף החללים שבו, כגון מרווח שבין עלה לעלה בירקות עלים. אולם, מאכל 'ספוגי', אין צורך למעכו לפני מדידתו, למרות שישנם בתוכו חללים קטנים.

מהלכות תפילת יום טוב

- בתפילת יום טוב, אומרים בברכה האמצעית: "ותתן לנו ה' אלקינו באהבה את יום חג... מקרא קודש זכר ליציאת מצרים". למנהג בני ספרד, אומרים פעם נוספת "באהבה" לפני המילים "מקרא קודש", ואילו למנהג בני אשכנז, מוסיפים מילה זו רק ביום טוב שחל בשבת.
- בתפילת יום טוב שחל בשבת, 'חותמים' את הברכה האמצעית במילים: "מקדש השבת וישראל והזמנים". ומי שטעה ואמר רק "השבת", או רק "ישראל והזמנים" - לא יתפלל שנית.
- בליל פסח שחל בשבת, אין מברכים ברכת 'מעין שבע', שהיא הברכה הנאמרת בכל ליל שבת לאחר אמירת 'ויכולו'.

מהלכות שבועות

- הנשבע שלא לקיים מצות עשה דאורייתא, או לעבור על איסור דאורייתא - שבועתו בטלה. אולם, הנודר נדר שמונע ממנו קיום מצוה דאורייתא - הנדר חל, אלא שכופים אותו להתירו.
- בהמשך לאמור: הנשבע שלא לקיים מצוה דרבנן, ב'שב ואל תעשה' - שבועתו חלה, אך ראוי 'שישאל' על שבועתו כדי להתירה.

הלכות מיוחדות למי שיש ברשותו בליל הסדר כמות מוגבלת של מצות ויין

- מי שיש ברשותו שתי מצות שלמות בלבד עבור ליל הסדר, ידלג על 'יחץ', כדי שיברך 'המוציא' על 'לחם משנה' של שתי מצות שלמות. ולפני ברכת 'על אכילת מצה', יחצה את אחת המצות.
- בן חוץ לארץ שיש ברשותו שלוש מצות שלמות בלבד עבור שני לילות הסדר - בלילה הראשון יקיים את 'יחץ' כנהוג, ולאחר מכן, יאכל רק מהמצה הפרוסה, כדי שישארו בידו שתי מצות שלמות לצורך הסדר השני.
- מי שיש ברשותו בליל הסדר מצה 'שמורה' אחת בלבד, ומצות אחרות שאינן שמורות - יכול לצרף מצה שאינה שמורה למצה השמורה לצורך 'לחם משנה'.
- מי שיש ברשותו בליל הסדר כמות יין המספיקה לכוס אחת בלבד, יקדש על היין, ואת יתר הסדר יערוך כרגיל, אך ללא כוסות יין, כמובן. ומי שאין ברשותו אפילו כוס אחת של יין - יקדש על 'חמר מדינה'. ואם אין במקום זה משקה הנחשב כחמר מדינה, או שאף משקה זה אינו ברשותו - יקדש על הפת, ויקיים את הסדר באופן זה: יחצה את המצה האמצעית לפני הקידוש, ולאחר מכן יטול ידיו בברכה לאכילת המצה, ויברך 'המוציא', ברכת הקידוש, 'שהחיינו', ו'על אכילת מצה', ויאכל את המצה, ולאחר מכן את הכרפס. ואז יאמר את ההגדה, ולאחר מכן יאכל את המרור, וימשיך כרגיל.
- אדם שאינו יודע לברך על 'ארבע כוסות' ועל המצה, ולומר את ההגדה וההלל, יכול לצאת ידי חובתו על ידי שמיעתם מפי אחר.

מדיני ה'שיעורים' של 'כביצה' ו'כזית'

- נחלקו ראשונים בנוגע לנפח שיעור ה'כזית', אם הוא כחצי מנפח שיעור 'כביצה', או כשליש ממנו. ולהלכה, לענין כזית